

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Ústav bohemistických studií

Bakalářská práce

Alex Tran

Čeští Vietnamci – druhá generace imigrantů v České republice

The Vietnamese Czechs – second generation of immigrants in the Czech Republic

Poděkování

Rád bych poděkoval především Mgr. Janě Dolenské za její cenné rady, připomínky a hlavně trpělivost, kterou mi věnovala při zpracování této práce. Chtěl bych také poděkovat Mgr. Kateřině Mullerové za dohled nad výzkumnou částí. Patříčný dík patří i mé rodině a přátelům za trpělivost a podporu. Dále bych rád poděkoval všem respondentům, kteří se zúčastnili výzkumu.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne .....

.....

Alex Tran

Abstrakt:

Bakalářská práce se věnuje postavení druhé generace Vietnamců v České republice – jejich integraci do české společnosti na straně jedné a jejich zakotvení v rámci vietnamské menšiny na straně druhé. Na základě studia odborné literatury věnované vietnamské migraci a integraci, komparace české a vietnamské kultury a publikovaných textů příslušníků dané generace jsem popsal specifika tzv. druhé generace Vietnamců v ČR, a to jak v rovině psychologické, tak jazykové, kulturní a sociální. Ve druhé, analyticky zaměřené části práce, jsem získal data o sociokulturních aspektech života mladých Vietnamců žijících v České republice.

Abstract:

The Bachelor thesis deals with a position of the 2nd generation of Vietnamese in the Czech Republic – their integration into Czech society on the one hand and their establishment within Vietnamese minority on the other. Based on the study of literature of Vietnamese migration and integration, comparisons of Czech and Vietnamese culture and publications of the members of given generation, we described the specifics of the so-called Second Generation of Vietnamese in the Czech Republic, both in psychological, linguistic, cultural and social terms. In the second, analytically focused part of the thesis, we obtained data on the socio-cultural aspects of young Vietnamese living in the Czech Republic.

Klíčová slova (česky):

Vietnamština, čeština, druhá generace, banánové děti, sociokulturní aspekty, komparace kultur

Keywords (in English):

Vietnamese language, Czech language, second generation, “banana children”, sociocultural aspects, cultural comparison

Obsah

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1. PSYCHOLOGICKÁ ROVINA	10
1.1. FORMACE IDENTITY	10
1.2. VIETNAMSKÁ KOMUNITA V ČECHÁCH	11
1.3. ROZHRAŇÍ DVOU ODLIŠNÝCH KULTUR.....	13
1.4. INTERKULTURNÍ KOMUNIKACE	14
1.5. NEVERBÁLNÍ KOMUNIKACE	15
1.6. XENOFOBIE, RASISMUS, RASOVÁ DISKRIMINACE, RASOVÉ NÁSILÍ.....	16
2. JAZYKOVÁ ROVINA	18
2.1. VIETNAMŠTINA A ČEŠTINA.....	18
2.2. VIETNAMŠTINA V ČR	18
2.3. BILINGVISMUS	19
2.4. JAZYKOVÝ MANAGEMENT.....	19
2.5. VLIV ČESKÉHO JAZYKA A KULTURY NA VIETNAMŠTINU.....	20
3. KULTURNÍ ROVINA	23
3.1. VIETNAMSKÉ SVÁTKY, OBŘADY A RITUÁLY.....	23
3.1.1. <i>Nový lunární rok</i>	24
3.1.2. <i>Pohřeb, den úmrtí rodičů - významná událost rodiny</i>	24
3.1.3. <i>Tradiční vietnamská svatba</i>	25
3.2. OSLAVY ČESKÝCH STÁTNÍCH SVÁTKŮ	26
4. SOCIÁLNÍ ROVINA	27
4.1. RODINA.....	27
4.2. VZDĚLÁNÍ.....	27
4.2.1. <i>Úcta k učitelům a jeho postavení ve společnosti</i>	27
4.2.2. <i>Vzdělávací systém ve Vietnamu</i>	28
4.2.3. <i>Vietnamské děti na základních školách v ČR</i>	28
4.2.4. <i>Pracovní kariéra</i>	29
4.2.5. <i>Neformální vzdělání</i>	29
PRAKTICKÁ ČÁST	31
5. METODOLOGIE	31
5.1. VÝCHODISKA A HYPOTÉZY VÝZKUMU	31
5.2. CÍLE VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	32
5.3. METODA VÝZKUMU A TECHNIKA SBĚRU DAT.....	32
5.4. ZKOUMANÝ VZOREK.....	33
5.5. ANALÝZA VÝZKUMU.....	34
6. VÝSLEDKY	36
6.1. PSYCHOLOGICKÁ ROVINA	36
6.2. JAZYKOVÁ ROVINA	38
6.3. KULTURNÍ ROVINA.....	39
6.4. SOCIÁLNÍ ROVINA	41
ZÁVĚR	43
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	46
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	47

SEZNAM PŘÍLOH.....	50
PŘÍLOHA Č. 1.....	I

Úvod

Tato bakalářská práce se věnuje 2. generaci Vietnamců žijících v ČR. Tématiku jsem si vybral částečně z osobních důvodů (patřím do této generace) a zejména proto, že není, dle mého názoru, dostatečně zmapována a každé přispění aktuálními poznatky je přínosné.

Česká společnost je na vietnamskou minoritu zvyklá, již v dobách normalizace a komunismu pobývaly v tehdejší ČSSR tisíce Vietnamců, statistiky dokonce uvádějí jejich nejvyšší počet v osmdesátých letech. Revoluce v roce 1989 neznamenal pro Vietnamce konec života v České republice, naopak byli pro svoji pracovitost a ekonomické začlenění v zemi etablováni, založili zde rodiny a v současné době se vietnamská minorita řadí k třetí nejpočetnější v ČR.

V procesu socializace se člověk seznamuje s konkrétní situací v prostředí, do kterého se narodil a osvojuje si způsoby chování dané společností. Moderní dobu však charakterizuje vysoce požadovaná schopnost adaptace na stále různorodější prostředí, procesy hledání vlastní identity jsou ve světě relativních hodnot, střetů kultur a rychle se měnících pravidel obecně náročné. Děti Vietnamců, kteří se narodili v České republice, čelí těmto výzvám naléhavěji, a proto se v práci zabýváme několika oblastmi, které považujeme specificky důležité pro tuto skupinu.

Jedná se o rovinu psychologickou, jazykovou, kulturní a sociální. V psychologické rovině se popisuje problematika vlastní identity a kulturní identity, dozvídáme se, co znamená a kde se vzal běžně používaný název pro tuto generaci – “banánové děti”. Věnuju se také vybraným prvkům verbální a neverbální komunikace, protože tato oblast vykazuje výrazné mezikulturní diference. Neopomněl jsem ani otázky xenofobie, rasismu a rasového násilí, protože tyto otázky jsou vždy relevantní pro migranty, a protože Češi jsou obecně považováni za národ s xenofobními postoji (např. viz kauzy útoků na romské občany). Zajímala mě především konkrétní zkušenosti mladých Vietnamců, otázky xenofobie jsem zkoumal i ve výzkumném šetření.

S utvářením vlastní identity samozřejmě souvisí také jazyková rovina, které se věnuji v druhé části. Zabývám se hlavně vietnamštinou, mateřským jazykem rodičů 2. generace Vietnamců žijících v ČR, sleduji, jaká je úroveň jazykové vybavenosti jejich dětí. S tím souvisí otázka bilingvismu a jazykového managementu, předpokládám značný vliv českého jazyka na tuto generaci. Současná moderní doba se od dob tradičních liší také v přístupu k náboženství, prožívání rituálů, uctívání tradic atd. Vietnamská společnost se i v dnešní době více než česká drží tradic a rituálů, v kulturní rovině si proto vysvětlíme některé svátky, obřady a rituály, které

jsou pro Vietnamce typické a nastíníme, jaké svátky se v České republice slaví nejčastěji. Situaci Vietnamců druhé generace žijících v ČR výrazně určuje rodina a apel na vzdělání, věnujeme se těmto atributům v sociální rovině, která teoretickou část uzavírá.

Návazná praktická část doplní teze teoretické části a ověří hypotézy týkající se předpokladů výrazného vlivu českého prostředí a českých kulturních vzorů na identitu Vietnamců druhé generace žijících v ČR. Rozhodl jsme se realizovat kvantitativní šetření na této populaci, zvolil jsem dotazníkové šetření. Sledujeme v něm vnímání sebe sama na rozhraní dvou kultur, a to v průběhu procesu socializace. Ptáme se na eventuální odlišnost ve vnímání vlastní identity v raném dětství a na prahu dospělosti, zajímáme se o vnímání neverbální komunikace, identifikaci s pojmem „banánové děti“ i o již zmíněné xenofobní chování Čechů. Ověřujeme jazykovou vybavenost a identifikujeme vztah k tradičním rituálům a moderním médiím. V neposlední řadě považuju za zajímavé nastínit zvažované životní strategie Vietnamců druhé generace žijících na území ČR, předpokládám zde rozdílnost ve srovnání s generací rodičů, zkoumám tedy v dotazníkovém šetření vzdělání a pracovní uplatnění, respektive aspirace této generace.

Teoretická část

Teoretická část této práce se zabývá rovinou psychologickou, jazykovou, kulturní a sociální. Největším zdrojem informací pro tuto část se stal sborník S vietnamskými dětmi na českých školách od Jana Černíka a kolektivu z roku 2006. Tato publikace byla vytvořena jako výstup projektu: Publikace učebního a metodického materiálu pro pedagogické a výchovné pracovníky, kteří pracují s vietnamskými dětmi a mládeží, a navazující pilotní odborná příprava těchto pracovníků.

1. Psychologická rovina

Druhá generace Vietnamců v České republice, která je běžně nazývána jako „banánové děti“, musí bojovat s problematikou vlastní identity, neboť se od svého narození nachází ve střetu dvou kultur, české a vietnamské a v procesu socializace musí obě kultury integrovat. Významnou otázkou je zde jazyková vybavenost, kdy tato generace je typicky první ve svých rodinách, která se plynně domluví česky a také otázky xenofobie, jak popisují v této části práce.

1.1. *Formace identity*

Nejdůležitější otázka, kterou si klade 2. Generace Vietnamců žijící v ČR, je otázka vlastní identity. „Kdo jsem?“ Je to „prožívání toho, čím jedinec je (vlastní autenticity, jedinečnost a konzistentnosti v čase a prostoru), ať už jako individuum nebo jako člen lidských společností“ V. Báčová (1997, s. 211). Získání odpovědi týkající se vlastní identity je jedním z klíčových úkolů vývoje člověka. M. Morgensternová (2011, s. 53).

Důležitá není jen vlastní identita, ale také kulturní identita. M. Morgensternová (2011, s. 65–68) uvádí, že dítě si postupně vytváří i tzv. kulturní identitu, vědomí příslušnosti k určité kultuře a přijímá očekávání, která má jeho okolí. Kulturní identita vychází ze skupinové identity, kterou můžeme chápat jako osobní spojení se skupinou, se kterou sdílíme určité kulturní a sociální charakteristiky. V předškolním věku si dítě svoji kulturní identitu moc neuvědomuje, přichází až v mladším školním věku. Většinou k uvědomění dochází, až po styku s příslušníky jiných kultur. Nejprve si dítě všímá vnějších odlišných znaků (jiná řeč, barva pleti, způsob oblékání).

1.2. *Vietnamská komunita v Čechách*

První skupinkou Vietnamců, kteří se dostali do České republiky, bylo 100 sirotků posléze umístěných do dětského domova v Chrastavě. Poté, v roce 1967, přijelo do ČR pracovat 2 100 Vietnamců na základě mezivládních dohod. Nejvíce Vietnamců však pobývalo v ČR v průběhu 80. let, kdy do tehdejší ČSSR přijelo na 30 000 osob, většinou se jednalo o studenty a stážisty v továrnách. Hlavním důvodem bylo oficiálně vyškolení pracovníků, kteří měli pomoci při obnovení své těžce zničené země. Jiní zmiňují, že měli splácet válečné dluhy nebo řešit tak problém nezaměstnanosti ve Vietnamu. Slabou stránkou byla neinformovanost české majoritní společnosti o důvodech pobytu Vietnamců. Čeští občané nebyli informováni a Vietnamci měli zákaz se s místním obyvatelstvem stýkat. Podle smluv měli poslední pracovníci z Vietnamu odjet v roce 1995. Již po osmi letech po plánovaném odchodu posledních pracujících však, dle oficiálních odhadů, zůstalo 24 000 občanů vietnamské národnosti. Neoficiální odhady uváděly než 50 až 70 tisíc osob. To bylo možné po roce 1989 díky mezerám v československém zákonodárství, kdy bylo velice lehké získat pracovní povolení a povolení k pobytu. Přitahovalo to i novou vlnu ekonomických uprchlíků, kteří přijížděli na turistická víza. Tito lidé si pak s pomocí „starousedlíků“ nechávali vystavovat potvrzení o trvalé adrese v ČR, které jim stačilo k tomu, aby získali pracovní povolení a na jeho základě poté povolení k trvalému pobytu. Důvodem odchodu z Vietnamu byly většinou ekonomické podmínky. Mnoho lidí odešlo a nevrátilo se v naději získat lepší výdělek. Po uvolnění hranic a restrikcí ze stran obou vlád si mnoho Vietnamců přivezlo své rodiny a začali podnikat. V 90. letech se situace Vietnamců žijících v ČR změnila a jejich život se přesunul z ubytoven do bytů. Majoritní česká společnost začala Vietnamce vnímat jinak, začala je brát jako podnikatele s elektronikou, textilním zbožím nebo ovocem a zeleninou. Začaly zde žít celé rodiny a učily se přizpůsobovat českému prostředí. M. Jirasová (2006, s. 319–321)

Těmto rodinám se začaly rodit děti, které se narodily v ČR (hlavně po roce 1990). Tyto děti většinou absolvovaly v České republice školní docházku, dále základní školu a v současné době navštěvují střední a vysoké školy. Tuto skupinu dětí a mládeže můžeme těžko všeobecně hodnotit. Silně je ovlivňuje jak rodinné prostředí, tak i česká majoritní společnost. P. Mullerová (2008, s. 139). O této generaci můžeme hovořit jako o nové generaci (respektive 2. generaci Vietnamců v ČR).

O druhé generaci migrantů se zmiňuje také T. Freidingerová (2014, s. 98–99) Děti imigrantů, které se v Česku narodily (druhá generace) nebo přijeli do České republiky jako malé (jedenapůltá generace), popřípadě jako starší děti navštěvující 1. stupeň základní školy, se od

svých rodičů a zbytku komunity velmi liší. Na rozdíl od generace rodičů umí plynule česky a mají většinou české přátele. Druhé generaci dělá zejména problém vietnamština, a i když mluví plynule, často ve vietnamštině neumí číst a psát. Kvůli vytíženosti rodičů trávily tyto děti většinu času v českém kulturním prostředí. Ve školách na různých kroužcích, doučování, nebo s tzv. „českými babičkami“ (najaté chůvy). „Mají české návyky a chování (stravovací návyky, spotřební chování), kredit volného času a volno-časové aktivity, ale i potřebu nasycování individuálních potřeb, čímž se od tradiční vietnamské společnosti liší nejvíce. Evropský individualismus přejatý vietnamskými Čechy často představuje předmět nesouladu a vzájemného nepochopení generace rodičů a potomků, především pokud jejich rodiče patří ke generaci nově příchozích.“ T. Freidingerová (2014, s. 98–99) Díky škole jsou děti integrováni do kulturně-vzdělávacích a sportovních aktivit české majority. S časem tedy děti přebírají vzorce chování Čechů. Vietnam spíše nepovažují za domov, ale zachovávají k němu loajalitu. V některých případech uvádějí, že by se nejraději odstěhovali na Západ. Tyto migrační úmysly pocítují částečně kvůli pocitu nepřijetí českou společností. Věří, že na Západě budou přijati bez předsudků a ocení je více za to, co umí než za to, kým jsou. V závislosti na finanční situaci rodičů měli někteří možnost Vietnam navštívit i několikrát, ale někteří od svého příletu ve Vietnamu nebyli ani jednou. Cesta do Vietnamu je pro ně spíše prázdninový výlet za příbuznými. Vnímají Vietnam jako zaostalou zemi, ve který by žít nemohli, protože neumí jazyk. „Většina z vietnamských Čechů má stále vietnamské občanství, ale lze předpokládat, že s postupem času, jak budou dosahovat plnoletosti, bude většina usilovat o získání českého občanství.“ T. Freidingerová (2014, s. 99) Děti Vietnamců bývají spojovány s vynikajícími studijními výsledky, které jsou přičítány regulačnímu vlivu kolektivistického sociálního kapitálu vietnamské komunity. Jednou z nejvyšších hodnot je vzdělání. Díky integraci do české společnosti se tento vliv oslabuje. T. Freidingerová (2014 s. 98–99).

Vietnamcům 2. generace se běžně říká „banánové děti“. Za označení “banánové děti” stojí, dá se říct, dokument, který vytvořil Klub Hanoi. Jedná se o dokument Banánové děti [film]. Režie Martin Ryšavý, Česko, 2009. Klub Hanoi sděluje, že již při psaní žádosti o grant hledali vhodný pracovní název pro tento dokument. V ten daný moment si pracovnice Klubu Hanoi (paní Šimečková) vzpomněla, že se v knize S vietnamskými dětmi na českých školách v jedné kapitole zmiňují dva Vietnamci nezávisle na sobě o pojmu “banánové děti” a tímto pojmem sebe pojmenovávají. Toto označení se jim líbilo, a proto ho začali používat jako pracovní název dokumentu. V této době paní Šárka M. Šimečková s kolegyní Evou Pechovou pořádaly semináře pro učitele základních škol mající ve třídách vietnamské děti. Spolu s nimi jezdila Nguyen Thi Thuy Duong (nyní Duong Nguyen Jirásková). Duong Nguyen Jirásková se

od nich o označení dozvěděla a zalíbilo se jí tolik, že ho použila ve svém blogu na Aktuálně.cz¹: „Říkají nám banánové děti. Navrch žlutí, tedy vietnamští, a vespod bílí, čeští.”² Jednalo se o první vietnamský blog chytlavého označení “banánové děti”. Po tomto blogu se strhla lavina s dalšími vietnamskými blogy. Blogy se ale rozdělily na „banánovce” (ti kteří souhlasili s Duong Nguyen Jiráskovou) a na „antibanánovce” (těm, kterým přišlo označení urážlivé). Názvu “banánové děti” se chytli i novináři, kteří toto pojmenování vryli lidem do paměti a tento název se stal běžným označením pro 2. generaci Vietnamců.

1.3. Rozhraní dvou odlišných kultur

Vietnamští rodiče se ve větším městě mohou pohybovat v prostředí, kde je komunita Vietnamců větší. Tudíž nejsou nuceni často používat český jazyk, ani se ho nenaučí. Vietnamské dítě ve většině případech ovládá český jazyk lépe než jeho rodič, často se stává, že zprostředkovává komunikaci mezi rodiči a Čechy (například na úradech). Role překladatele jako prostředníka je v Asii specifická tím, že překladatel překládá to, co je nejlepší říct v danou chvíli. U dítěte je ale možné, že danou problematiku nechápe, nebo se bojí říci například o neúspěchu ve škole. Takové tlumočení může zatěžovat dítě velikou odpovědností, ale také zkreslovat vzájemnou komunikaci rodiče a učitele. J. Kocourek (2006, s. 158).

Dalším důsledkem pobývání rodičů ve větších vietnamských komunitách je omezený kontakt s českou kulturou. Jsou rozpolceni mezi dvěma představami o životě svého dítěte. Chtějí mu umožnit vzdělání a dát mu tak možnost se dostat na vysoké pozice. Na druhé straně po něm chtějí, aby vyznával určité hodnoty a přesvědčení, které jsou ve Vietnamu tradiční. Bohužel mu toto kvůli časové vytíženosti leckdy nejsou schopni předat. Děti často jsou, už jen kvůli škole, majoritní společnosti atd. více v kontaktu s českou kulturou. Toto chování je jim bližší. Přirozeně tak vzniká v dítěti boj s identitou. „V praxi se tak u vietnamských dětí projevuje kulturní dualismus. Velice dobře se dokáží pohybovat ve společnosti české, jakmile přijdou domů, jejich chování se otočí ve směru kulturních vzorců východu a začnou se chovat zcela jinak. Způsob života, jenž je ve Vietnamu samozřejmostí, považuje česká společnost při nejmenším za neobvyklý. Totéž naopak platí i o pohledu vietnamské společnosti na český způsob života. Je pravděpodobné, že v dospělosti budou vietnamské děti významně těžit ze

---

¹ NGUYEN JIRÁSKOVÁ, Duong. [online]. [cit. 2017-08-03]. Dostupné z: <http://blog.aktualne.cz/blogy/nguyen-thi-thuy-duong.php>

² NGUYEN, Thi Thuy Duong. *Banánové děti v české džungli* [online]. [cit. 2017-08-03]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/bananove-deti-v-ceske-dzungli-djn-/zpravy-domov.aspx?c=A080328_144645_ln_domov_glu

znalosti dvou kultur, neboť platí-li kolik jazyků umíš, tolikrát jsi člověkem, je nepochybné, že důvěrná znalost kultur má pro člověka ještě větší přínos” J. Kocourek a E. Pechová (2006, s. 156)

1.4. *Interkulturní komunikace*

Tohoto druhu komunikace se zúčastňují příslušníci odlišných kultur. Účastníci interkulturní komunikace narážejí na rozdíly v komunikačních stylech a v odlišném chování a vnímání. Interkulturní kontakt může zapříčinit nejistotu, protože je účastník vystaven jinému komunikačnímu stylu a chování, cizímu jazyku, ale i odlišné neverbální komunikaci. Může tedy docházet ke zmatku, protože účastník si může výklad interpretovat jinak. M. Morgensternová (2011, s. 69)

Mezi interkulturní rozdíl v komunikaci u Vietnamců si můžeme všimnout například zdvořilostních otázek. Většinou po úvodním pozdravu se Vietnamci ptají na zdraví a rodinu. Tyto otázky patří ve Vietnamu k dobrému vychování. Evropanům mohou tyto otázky přijít příliš důvěrné a spíše osobní záležitostí. Vietnavec chce dát najevo opravdový zájem a možná i nějaká doporučení, kdo by mohl pomoci. V posledních letech přijíždí do Vietnamu mnoho západních podnikatelů, kteří navštěvují Vietnam kvůli obchodním setkáním. Pokud na otázku o zdraví a rodině odpoví podnikatel ze západu jednou stručnou větou, může si to Vietnavec vyložit jako nezdvorné chování, pokud o západních zvycích není obeznámen. Téma rodina a zdraví by se mělo objevit v úvodu setkání, ale i na konci. Dává se tím najevo úcta vůči partnerovi a jeho rodině. P. Müllerová (2008, s. 139–140)

Nesoulad v interkulturní komunikaci si můžeme ukázat také na příkladech problematické komunikace mezi rodičem cizincem a dítětem, popřípadě ve škole, ve vztahu učitel-dítě migrant. Na základě knihy od M. Morgensternové (2011, s. 69–72) si ukážeme problémy, které mohou mít rodiče (cizinci) v komunikaci s dětmi. Cizinci v hostitelské zemi mají tendenci lpět na hodnotách své vlastní kultury a chovat se v souladu s nimi. Mnozí rodiče nutí své děti chovat se více „vietnamsky” než by se normálně chovali ve Vietnamu. Mezi jeden pocit z mnoha, který může interkulturní komunikace či kontakt způsobit, je nejistota. Obě strany mohou pociťovat nejistotu, která ale nemusí být uvědomovaná. Pokud se člověk cítí vnitřně nejistě, může se chovat jinak. Nejistota se dá například maskovat sebejistým až arogantním chováním. Opačná strana tedy na toto chování může reagovat určitým jiným způsobem. Druhým pocitem může být kognitivní disonance (nesoulad), který vyjadřuje nepříjemné pocity, které jsou vyvolány

rozporem mezi svým chováním a postojem. Například učitel může mít svůj názor na tradice či zvyky jiné kultury, ale musí se chovat profesionálně. Jedná se o střet kulturních hodnot, který může ztěžovat komunikaci. Nedůvěra je pak dlouhodobější nesoulad v komunikaci. Trvalejší nedůvěra může bránit v jakékoliv další smysluplné komunikaci. Vyhrocený stav nedůvěry, který se může projevit hlavně v postoji, je nepřátelství. Například rodič (cizinec) může odmítat výchovný styl v českých školách.

1.5. *Neverbální komunikace*

Další rozpory může přinášet neverbální komunikace. „Některé složky našeho neverbálního chování jsou vrozené a geneticky dané a způsobují interkulturní podobnost v neverbálním chování. Ale většina složek v našem neverbálním projevu je dána kulturním kontextem, ve kterém vyrůstáme, a naši životní zkušeností. Neverbální komunikace je spontánním a často neuvědomovaným jevem.” M. Morgensternová (2011, s. 73). Komponenty neverbální komunikace můžeme dělit na distanční (sluch, zrak, síla zvuku) a kontaktní (hmat, čich). Dále je rozlišujeme na prostorové chování dvou a více komunikujících osob (vzájemná pozice), kam patří proximita (vzájemná vzdálenost), vzájemná vertikální poloha, pozice těla, mimika, pohled očí, gestikulace, dotyky, změny na postavě, čichové podmínky, artefakty spojené s lidským tělem. Z. Klein (1998)

Mezi nejvýraznější kulturní neverbální rozdíl patří například i dotyk. Ve Vietnamu se příslušníci stejného pohlaví dotýkají navzájem více než příslušníci opačného pohlaví. „Viděli dva vietnamské studenty, jak se navzájem objímají, je to pouze výraz jejich blízkého přátelství, nikoli jiné sexuální orientace.” J. Kocourek (2001, s. 102). Pokud se jedná o milenecké páry, je líbání na veřejnosti nepřípustné. Dalším rozdílem může být přivolání. Ve Vietnamu se přivolává druhá osoba nataženou rukou, dlaň směřuje k zemi, prsty pohybujete k sobě. Jestliže je dlaň směřována nahoru, znamená to, že přivolávaná osoba má nižší společenské postavení. Úsměv nám popisuje J. Kocourek (2010, s. 70) „Pokud jde o úsměv, ve Vietnamu lidé říkají, že existuje 36 druhů úsměvu. Mezi ně však zdaleka nepatří jen úsměvy způsobené radostí, vtipem apod. Patří sem úsměv mírného nesouhlasu, úsměv zachování tváře apod.” Úsměv může často v Asii vyjádřit omluvu, nebo tím chce dotyčný vyjádřit omluvu, že svými problémy zatěžuje. Nezapomeňme se podívat, jak v Asii nahlíží na přímý pohled do očí. Přímý pohled do očí druhého se může považovat za neslušnost nebo výraz odporu. Vietnamci se většinou nedívají do očí druhého, ale někam jinam. Češi toto mohou brát jako projev

neupřímnosti anebo nepozornosti. V neposlední řadě se podívejme na vnímání barev a jejich symboliku, která se také od české liší. V asijských zemích je bílá barva spojována se smrtí, v evropských zemích symbolizuje čistotu, neposkvrněnost atd. Mluvení a mlaskání není chápáno jako přestupek. U jídla se ve Vietnamu většinou mluví po celou dobu stolování. Řeší se, jestli uvařené jídlo je dobré anebo není, také se řeší rodinné a pracovní záležitosti. J. Kocourek (2008, s. 102)

1.6. *Xenofobie, rasismus, rasová diskriminace, rasové násilí*

Relevantní otázkou pro všechny migranty je existence a míra xenofobních postojů majoritní populace. Xenofobie pochází z řeckého xénos (příchozí) a fóbos (úzkost, bázeň). H. Frištenská (2008, s. 12–13) uvádí, že slovo xenofobie vyjadřuje strach z toho, kdo přichází z ciziny, z něčeho cizího, co stojí mimo vlastní sociální útvar. Je spojena se silným heterostereotypem (je to způsob posuzování jiných na základě tradice své etnické či národní skupiny) a tím i autostereotypem (způsob posuzování své vlastní etnické či národnostní skupiny). Xenofobie je základem pro různé nenávislné ideologie: nacionalismus, šovinismus, fašismus, rasismus atd. Je také nejníže položenou základnou problémů minorit a jejich napětí vůči většinové společnosti. Xenofobie většinou vzrůstá při politické, ekonomické, sociální krizi.

S xenofobií souvisí i rasismus, a proto si vysvětlíme nejdříve pojem rasa. H. Frištenská (2008, s. 13) nám vysvětluje pojem rasa: „Rasa je neutrální antropologický termín, vztahující se k druhové diferenciaci lidských plemen. Jde o souhrn společenských dědičných rysů, jimiž se vyznačuje jistá skupina daného druhu lidí.”

A rasismus je tedy podle H. Frištenské (2008, s. 13): „(...) ideologie, která představuje soubor koncepcí vycházejících ze strachu ze strachu z cizího (xenofobie) a tvořících jeho ideologickou nadstavbu. Předpokládá fyzickou a duševní nerovnost lidských plemen (ras) a rozhodující vliv rasových odlišností na dějiny a kulturu lidstva. Rasové teorie jsou podloženy představou, že lidstvo bylo původně rozděleno na nižší a vyšší rasy. Vyšší rasy jsou pak tvůrčími a jsou nositeli civilizace a pokroku, jsou určeny k vládnutí. Nižší rasy jsou charakterizovány neschopností kulturní tvořivosti a je třeba je vést. Rasismus byl v průběhu historie používán jako ideologický základ pro agresivní chování, expanzi, ovládnutí a vykořisťování.“

Rasismu je podobná rasová diskriminace. U rasové diskriminace u H. Frištenské (2008, s. 14) jde o sociální diferenciaci (odlišování), v níž jsou popřeny normativní zásady rovnosti a stejného zacházení se všemi členy sociálního útvaru. Jedná se zejména o neoprávněné rozlišování jedinců či skupin na základě jejich příslušnosti k určité biologické (rasové), ale také k sociální (profesní, politické či náboženské apod.) kategorii a o znevýhodňování jedněch oproti druhým.

Ze studií odborné literatury a pátrání na vietnamských blozích a internetových stránkách vyplývá, že Vietnamci jsou českou komunitou akceptováni, ale jisté xenofobní chování k vietnamské komunitě existuje. Na internetu se můžeme dočíst stížnosti typu „*Nesnáším, když mi někdo řekne (ting t'ang t'ong) mám potom chuť vraždit ... To se lidi neumí chovat nebo co?*“³ Vlastní identitu Vietnamců 2. generace tak zcela jistě ovlivňuje také mírně xenofobní postoj české populace k migrantům.

---

³ *Přiznání Vietnamců* [online]. [cit. 2017-07-31]. Dostupné z: www.facebook.com/PriznaniVietnamcu

2. Jazyková rovina

V procesu socializace se člověk seznamuje s konkrétní situací v prostředí, do kterého se narodil a výrazným aspektem je samozřejmě osvojení řeči. V případě Vietnamců druhé generace žijících v České republice jsou určující dva jazyky, rodiči používaná vietnamština a vychovateli a institucemi používaná čeština. Tato generace se musí vyrovnat s bilingvismem, ve kterém jsou vychováváni.

2.1. *Vietnamština a čeština*

Vietnamština je velmi odlišná od českého jazyka. Tyto dva jazyky spojuje ale latinka. V Asii se latinkou zapisuje velmi málo jazyků. Například vietnamština, turečtina, indonéština, filipínština a malajština. Vietnamské písmo vytvořili asi před 400 lety francouzští a portugalská misionáři s místními křesťanskými vzdělanci. I. Vasiljev (2010) uvádí, že to jsou jazyky velice rozdílné, ale nezákladnější věci mají společné – skládají se z pojmenování věcí, činností a vlastností a z pravidel, která tato pojmenování podle naší aktuální potřeby spojují ve věty. To jsou ale prvky, které jsou společné všem přirozeným jazykům lidstva.

Vietnamci používali až do 19. století k dorozumívání klasickou čínštinu. Protože čínština a vietnamština jsou si strukturně blízké, hodily se čínské znaky skvěle i pro zápis vietnamských slov. Do jihovýchodní a východní Asie přicestovali katoličtí misionáři šířit křesťanství. Překládali katechizmus, církevní texty a bibli do místních jazyků. Aby se těmto jazykům snadněji naučili, vytvořili přepisy všech jazyků do latinky. Ve Vietnamu se písmo založené na latince po dobu asi tří set let z politických důvodů omezovalo. Až v 2. polovině 19. století zavedli francouzští kolonizátoři v jihovietnamských provinciích jako oficiální písmo pro zápis vietnamštiny. Úředním jazykem se však stala ale francouzština. Po obsazení celého Vietnamu Francouzi na konci 19. století, rozdělili ho do tří částí a začlenili se do širšího koloniálního útvaru, začala se společnost rychle měnit. Od roku 1945 je „stará misionářská latinka“ přijata za národní písmo. Byla ztotožněna s národním jazykem. I. Vasiljev (2010)

2.2. *Vietnamština v ČR*

Obyvatelstvo České republiky přichází často do kontaktu s vietnamskými „stánkaři“, jejichž čeština je velmi omezena. J. Nekvapil (2009, s. 41) Mladší generace, která se už narodila

v České republice, hovoří výborně česky. Mnohdy lépe než samotní Češi. Zatímco jejich rodiče mají problémy s češtinou, oni mají problémy s vietnamštinou. V této době můžeme najít například v Praze nebo Brně organizace, které učí Vietnamce vietnamštinu, popřípadě existují spolky, kde se Vietnamci učí navzájem.

2.3. *Bilingvismus*

„Bilingvismus neboli dvojjazyčnost je, velmi obecně řečeno, spoluexistence dvou jazyků; v případě multilingvismu (mnohojazyčnosti) se jedná o spoluexistenci více jazyků.” J. Nekvapil (2009, s. 43). Souvisí to s tím, že v současném světě znalost jednoho či dvou jazyků není výjimkou. Mnohojazyčnost může být chápána různě, například podle toho, zda jde o spoluexistenci více jazyků v jejich praktickém využívání nebo z hlediska schopností člověka nebo zda jde o spoluexistenci více jazyků u jedince nebo na úrovni celé společnosti. J. Nekvapil (2009, s. 43). Mnohojazyčnost z praktického hlediska znamená, že jedinec nebo společnost užívá pro každodenní účely více jazyků.

Na jedné straně máme velmi široké pojetí bilingvismu od J. Macnamara: „Bilingvní jedinec je ten, který disponuje alespoň minimální kompetenci v jiném než mateřském jazyce v nejméně jedné ze základních jazykových dovedností (porozumění, mluvení, čtení, psaní).” J. Macnamara (1967, s. 59–60). Tuto definici, ale můžeme chápat jako v podstatě jakoukoliv znalost dalšího cizího jazyka. Na druhé straně zde máme definici L. Bloomfielda: „Bilingvismus je schopnost ovládat dva jazyky na úrovni rodilého mluvčího.” L. Bloomfield (1993, s. 56) Za nejdůležitější aspekt ale považuje M. Mongernsternová (2011) přirozenost, kterou zdůrazňuje jako základní charakteristiku bilingvismu. „Bilingvismus (dvojjazyčnost) je stav, kdy jedinec nebo obyvatelstvo určitého území přirozeně hovoří dvěma jazyky.” Vietnamci 2. generace žijící v České republice nejsou zřejmě plně bilingvní, jak definuje L. Bloomfield, nicméně dle J. Macnamara by se tato generace za bilingvní považovat dala.

2.4. *Jazykový management*

Pro jazykové plánování lze použít termín „jazykový management”. Za prvé se jedná o objektivní procesy, které probíhají ve společnosti bez účasti jakékoli organizované teorie, anebo za druhé o určité teorii řešení jazykových problémů. Podle J. Neustupného můžeme rozlišovat dva procesy. 1) Produkce a recepce textů nebo promluv (psaní, poslech, mluvení,

čtení) a za 2) lidská činnost zaměřená na recepci a produkci textů nebo promluv. Tento druhý typ procesu se nazývá jazykový management.⁴

Jazykovým managementem se podrobněji zabývá diplomová práce Bc. Ngo Quynh Nga *Hledání cesty ke kořenům: jazykový a sociokulturní management mladých Vietnamců v České republice*. Tato práce se zabývá jazykovou situací vietnamské rodiny v českém prostředí. Zabývá se velice zajímavými otázkami. Podrobně se věnuje tomu, jak každá generace přistupovala k českému jazyku. Které faktory snižovaly u vietnamských rodičů motivaci učit se česky. Zmiňuje se také o službách tlumočnicků, ale také o využití vlastních dětí jako prostředníka. Poté z hlediska organizovaného managementu, jak využívají rodiče české chůvy, aby se jejich děti naučily co nejdříve česky.⁵

2.5. *Vliv českého jazyka a kultury na vietnamštinu*

V příspěvku od pana I. Vasiljeva (2006, s. 123–124) se dozvídáme, že vietnamské děti spolu mluví z větší části českým jazykem. Vietnamsky mluví většinou s obtížemi nebo s jiným přízvukem a většina z nich neumí vietnamsky psát. U dospělých Vietnamců žijících v ČR vliv češtiny není na první pohled tak patrný. Vietnamci, kteří k nám přijíždějí, ale zaznamenávají hlubší vlivy cizího prostředí na komunikaci mezi místními Vietnamci. Dochází částečně k rozkolísání způsobu, jakým používají slova, která označují příbuzenské vztahy (mimo rodinu). Čeští Vietnamci si už před dvěma či třemi desetiletími vytvořili pro sebe zvláštní etnický název: Su (Xù – vietnamsky). Tento název mezi sebou Vietnamci používají v běžném hovoru. Vznikl tak, že Češi užívají výraz „Vietnamců“, Vietnamec slyší koncové s jako písmeno c. Zakončení genitivu plurálů vnímali jako samostatné slovo. Toto slovo není zdaleka jediným slovem, které vymysleli. Václavské náměstí pojmenovali podle koně, tedy „Koňské náměstí“ (Quảng trường con ngựa – vietnamsky). Dále Staroměstské náměstí se nazývá „Kohoutí náměstí“ (Quảng trường con con gà – vietnamsky) a Dobytčí trh (Chợ con bò – vietnamsky).

Vlivem českého jazyka a kultury přijímají Vietnamci snadno česká jména, jelikož Češi neumí jejich vietnamská jména vyslovit. Je to zapříčiněno obtížnou výslovností a zapamatováním, ale důležitou součástí je také symbolická sounáležitost s českým prostředím. Můžeme se setkat se

---

⁴ NEÚSTUPNÝ, Jiří V. *Sociolingvistika a jazykový management* [online]. [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/d6c260d8aafc53af4b60b89d1ada2c1b2a1c91c8_114_neustupny.pdf

⁵ NGO, Thi Quynh Nga, 2016. *Hledání cesty ke kořenům: jazykový a sociokulturní management mladých Vietnamců v České republice*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta filozofická.

třemi formami jmen při oslovování. První formou je zachování původního vietnamského jména. Druhou formou je přezdívka, které vychází většinou z původního jména, ale zvukomalebně je podobná. Nejčastější formou je ale používání českých jmen. Podoba vychází z podobnosti mezi českým a vietnamským jménem (Linh – Linda). Česká jména a přezdívky používají jen pro české prostředí, doma je ale rodiče oslovují vietnamskými jmény. Děti uvádějí, že v tomto rozdvojení nevidí velký rozpor a mají rádi obě jména. S různými názory se můžeme spíše setkat mezi učiteli ve školách, kdy ne vždy české jméno schvalovali. M. Jirasová (2006, s. 331–323) Zajímavý poznatek nám sděluje Z. Hrdličková a kol. (2010, s. 106), která si myslí, že přejmenování není správné. Zastává názor, že oslovení dítěte přezdívkou může do jisté míry měnit identitu dítěte. V pluralitní společnosti je vhodné a žádoucí respektovat všechny kořeny všech dětí, i když vyslovení může být těžké. Ukázkovými příklady mohou být tyto dva výňatky z blogů dvou Vietnamek 2. generace: „*Já jsem svoje české jméno zprvu brala jako samozřejmost, všichni vietnamští známi to tak měli. Ani mě jako malou nenapadlo se zamyslet, proč by mi Češi vlastně neměli říkat Duong. Až později mi došlo, že je to proto, aby nemuseli krkolomně vyslovovat moje vietnamské jméno. Duong se totiž nečte tak, jak se píše. D se čte jako Z a G na konci se nevyslovuje vůbec. Abych tedy vůbec věděla, na koho paní učitelka mluví, bylo jednodušší, aby mi říkala Linda. Až na vysoké škole to ve mně začalo hlodat a přemýšlela jsem nad tím, proč bych si měla říkat jinak, než se jmenuju. Ať se ti Češi taky snaží, ne?*”⁶ a „*Dnes bylo Lenky. Je tomu ale pět let, co tohle jméno nepoužívám. Zbylých 21 ale tvořilo důležitou část mé české identity. Přišel mi do života člověk, který tvrdohlavě odmítl mou českou identitu a šprťáckou duši. Nebylo to jenom jméno, které mělo usnadnit naši komunikaci. Když na to zpětně koukám, můžu to chápat i jako snahu nevyčnít. Stačí, že vypadám jinak.*”⁷, těmito dvěma příspěvky jsme mohli nahlédnout do myšlení českých Vietnamců. V prvním příspěvku od Duong Nguyen Jiráskové se dočítáme, že pro její paní učitelku bylo jednodušší vyslovit jméno Linda než její vietnamské jméno Duong. Jak jsme již nastínili, proces utváření identity probíhá od raného dětství a zde názorně vidíme, že vnímání identity se může s utvářením osobnosti měnit a že jméno může hrát významnou roli. Příklad také dává za pravdu Hrdličkové, Duong Nguyen Jirásková ve svém dospělejším věku volá po respektování svých kořenů, chce nyní, aby jí Češi říkali původním jménem. I druhý příklad ukazuje, že prostřednictvím jména se identifikujeme s různými postoji, zmíněná bloggerka se dokonce s odvrženým českým jménem distancuje od domnělé části své osobnosti, „šprťácké duše.“

---

⁶ NGUYEN JIRÁSKOVÁ, Duong. [online]. [cit. 2017-08-03]. Dostupné z: <http://blog.aktualne.cz/blogy/nguyen-thi-thuy-duong.php>

⁷ DO, Thu Trang. [online]. [cit. 2017-08-03]. Dostupné z: www.asijatka.cz

Problém může nést pro Čecha také vietnamské příjmení. Vietnamské jméno se většinou skládá ze třech slabik. První slabika je příjmení, druhá slabika je spojovací a třetí křestní jméno. Nejčastějším prostředním jménem je u mužů Vãn a u žen Thi – tato slabika je nejbližší obdobou českého přechylování ženských jmen. Vietnavec je často nucen se v ČR rozhodnout, jestli prostřední jméno napíše k příjmení nebo ke křestnímu jménu. I. Vasiljev (2006, s. 124). Jak jsme už naznačili, u příjmení žen dochází většinou v Čechách k přechylování: Le – Leová, Tran – Tranová, Nguyen – Nguyenová, Mai – Maiová, Do – Doová atd. Jirasová (2006, s. 331) „V jednom případě jsem se setkala i s počestěným vietnamských příjmením, kdy se holčička prezentovala jako Hrušková, protože její vietnamské příjmení znamená v překladu slovo hruška.”

Při přepisu vietnamských jmen do pravopisné normy v češtině zůstává vietnamský pravopis v platnosti. Pouze diakritická znaménka se vynechávají. Tento přepis nám vysvětluje M. Knappová (2008, s. 129) „Při přepisu vietnamských osobních jmen do češtiny přebíráme takový pravopis, který je uveden ve vietnamských dokladech, resp. v jejich překladu, popř. jej přebíráme z cestovního pasu psaného např. anglicky.“ M. Knappová (2008, s. 129).

3. Kulturní rovina

Sociálně psychologické prvky hrající roli v socializaci a mající vliv na vnímání identity Vietnamců druhé generace žijících v České republice byly nastíněny v předchozích kapitolách. Důležité jsou také prvky související s rituály, náboženstvím a mediálním chováním, protože v těchto oblastech se chování a postoje Vietnamců první a druhé generace žijících v České republice zřejmě liší.

3.1. *Vietnamské svátky, obřady a rituály*

Vietnam má velice bohatou kulturní historii díky vlivu mnoha duchovních a filozofických proudů. Vietnamské tradice a svátky se nám mohou projevit jako spojení několika náboženství a vlivů různých civilizací, jimiž byla země vystavena. Mezi tři hlavní základní duchovní systémy, které formovaly vietnamskou kulturu, patří: buddhismus, konfucianismus a taoismus. Další proudy, které ovlivnily tuto kulturu, patří: křesťanství, islám, duismus, ale i moderní evropsko-americké filozofie. Většina Vietnamců věří v nadpřirozený svět, který vzešel z dávného animismu. Vliv nadpřirozených bytostí, ať v dobrém či špatném, považují za přirozený. Podle smýšlení Vietnamců mění náš osud vůle duchů a různých božstev. Tito duchové a božstva tvoří složitý systém duchovního národa. Tento národ se nám může jevit silně pověřčivý a striktní v dodržování náboženských praktik. Náboženství ve Vietnamu nejsou od sebe striktně oddělena, jak to můžeme vidět u evropské tradice. Víry se naopak prolínají. Vietnamec, který se hlásí ke křesťanské víře, může mít doma i oltář předků. Většinou navštěvuje i posvátná a poutní místa, kde uctívá různé duchy a předky národa. Slaví tedy i tradiční vietnamské svátky, které v sobě odrážejí různé charaktery. Zvyky vycházejí z dávných čínských tradic, ale i z vlivu indické či moderní západní kultury. Během každoročních svátků se Vietnamci věnují nejvíce rodině, ale i jejím předkům. Některé svátky se vyvinuly z původně zemědělských svátků. Mezi nejdůležitější momenty pro Vietnamce patří oslava svatby nebo také úmrtí člena rodiny. Tyto nevšední dny se řídí lunárním kalendářem. E. Pechová (2006, s. 56–57)

3.1.1. Nový lunární rok

Tét Nguyễn Đán (zkráceně Tét) neboli vietnamský lunární nový rok je největší oslavou celého roku. Tet je pro každého Vietnamce i dnem narozenin, jelikož v tento den si všichni připočítávají jeden rok navíc. Do věku se započítává i jeden rok v mateřském lůnu. Mezi přípravy patří výzdoba a úklid domů, kanceláře ale i obchodu. Nejčastěji se zdobí květinami. Novoročním stromkem v jižním Vietnamu je rozkvetlá meruňka a v severním Vietnamu je kvetoucí broskvoň nebo kumkvatový stromeček obalený malými oranžovými plody. Stromeček nebo větvička nemá jen dekorativní účel, ale je chápána i jako symbol dlouhověkosti a nesmrtelnosti. Načervenalá barva květů má připomínat štěstí, slunce, oheň a krev. Květy broskvoně mají chránit rodinu před zlými duchy. Povinností každého Vietnamce je vejít do nového roku řádně očištěn od dluhů, sporů, ale i tělesně. Lidé v této době navštěvují kadeřníky, uklízejí dům, vyhazují nepotřebné věci atd. Lidé v tomto období hojně nakupují potraviny a další předměty, které si normálně nekupují. K nezbytným výdajům v tomto období patří dárky, které vyjadřují vděčnost k výše postaveným lidem. Například učitelům, lékařům, věřitelům, úředníkům atd. Oslavy příchodu nového roku vybízí pohostit duše svých předků. Vietnamci pohostí své zemřelé předky a obětovávají se také předměty. Věří se, že předci žijí v nadpřirozeném světě a mají také své potřeby. Tyto předměty jsou většinou z papíru. Ať se jedná o papírovou motorku, košili či celý dům. Tyto papírové předměty se poté spálí. Na nový rok se schází i vzdálenější rodina a oslavují tyto svátky společně. Důležité pro nový rok je jeho zdárný průběh. Nezbytné je také vybrat člověka, který první navštíví jeho dům, protože první návštěva ovlivní život rodiny po celý rok. E. Pechová (2006, s. 58-60)

3.1.2. Pohřeb, den úmrtí rodičů – významná událost rodiny

Ve Vietnamu je úmrtí vnímáno jinak než v České republice. O smrti lidé hovoří a připravují se na ni. Důležitým faktorem může být to, že je více viditelná, jelikož více generací žije pospolu v jednom domě. Během života mnoho lidí šetří na svůj vlastní pohřeb, který pohřeb je složitý svou ceremonií. Je nutné podotknout, že dnes se všechny zvyky již nedodržují v takové míře. Zaznamená se hodina, ve kterou člověk umřel, podle toho poznáme, jestli zemřel v dobrou nebo špatnou hodinu. Mrtvé tělo je zahaleno látkou nebo rohoží, je omyto velmi pečlivě členy rodiny. „Po uložení těla do rakve přicházejí příbuzní a přátelé a obětují peníze, svíčky, a alkohol.“ E. Pechová (2006, s. 65). Na pohřeb přichází také větší počet lidí, než je zvykem v ČR. Rodina si musí zapsat všechny přinesené dary, aby je jednou mohla oplatit. Den

pohřbu je určen v předstihu, podle lunárního kalendáře. Pohřební barvou je bílá, a proto se příbuzenstvo obléká do bílé barvy.

Můžeme tedy odvodit, že významnou událostí, která čeká po smrti pozůstalé, je den výročí úmrtí rodičů, respektive prarodičů. Tento zvyk se dodržuje jak mezi Vietnamci ve Vietnamu, tak i v zahraničí. Vietnamci vyznávají kult předků, to znamená, že uctívají zemřelé předky. Uctívání předků je ve své podstatě prodloužením vztahů dětí k rodičům. V každé rodině je nejméně jeden oltář předků. Oltář bývá vybaven podle toho, jak je rodina bohatá. Skládá se většinou z červené lakované nebo pozlacené desky, na ní jsou umístěny tabulky s nápisy vztahujícími se ke jménu a titulům zesnulého a v současnosti i fotografie mrtvých. Vpředu se nachází rituální předměty. Důležitá je porcelánová nádoba naplněná popelem, která symbolizuje mrtvé předky, do které se poté zapichují vonné tyčinky. Chybět nesmí dva vysoké svícníky, olejové lampy a vázičky na květiny. V den výročí úmrtí se klade na oltář ovoce, lepkavá rýže, květiny, nepravé papírové peníze atd. Každá ceremonie se skládá ze 2 částí: oběť oznamovací a oběť díků. Nejdůležitějším aktérem bývá nejstarší syn. Při výročí ženy připravují jídlo a zvou příbuzné, kteří přinášejí symbolické dárky. E. Pechová (2006, s. 62–63)

3.1.3. Tradiční vietnamská svatba

Každá vietnamská dívka, která se provdala, musela odejít do rodiny svého manžela, kde vykonávala funkci hospodyně. Nesměla o ničem rozhodovat, mohla pouze poslouchat a sloužit. Často se vdávaly mladé a za muže, které vůbec neznaly. Svatební ceremoniál se skládal z několika částí. „Sjednáváči“ domlouvali první setkání a snažili se o souhlas rodičů ke svatbě. Oficiální námluvy, kdy rodina snoubence přinesla rodině dívky různé tradiční dárky: vepřové maso, arekové oříšky, čaj, lepkavou rýži, tradiční koláčky z rýže – vše zabaleno do červeného papíru (červená jako symbol svatební a symbol štěstí). Tyto předměty byly naskládány do tradičních kulatých krabic nalakovaných načerveno. V domě dívky byla uskutečněna ceremonie obětování předkům a část darů navrácena rodině muže. Svatba se většinou uskutečnila jeden až tři roky po zasnubách. Před svatbou si vyměňovaly rodiny dopisy. Rodina nevěsty předkládala své požadavky: kolik zlata, rýže, šperků, betele, masa či alkoholu musí rodina muže shromáždit, aby se mohla uskutečnit svatba. Tímto majetkem si odkupovali doživotní práci dívky. Poslední ceremonií byl odvoz nevěsty do jejího nového domu. V den svatby přijížděla do domu budoucí tchýně, která přinesla balíčky betele a oznámila, kdy si pro nevěstu přijde. V určenou hodinu přišel svatební průvod složený z: ženicha, tchána, sourozenců,

členů rodiny a přátel. Po obřadu před rodinným oltářem odvezl nevěstu k sobě domů, kde pokračují obřady a hostina. E. Pechová (2006, s. 63–64)

V dnešní době je ve Vietnamu volba životního partnera až na výjimky na jednotlivci. Ale většinou platí, že rodina musí budoucího partnera schválit. Svatba ve větších městech bývá hodně zjednodušená a největší část svatby spočívá v obrovské hostině, kam se většinou zvou stovky lidí. Darem se většinou dává obálka s penězi. E. Pechová (2006, s. 63–64)

Dalšími důležitými svátky jsou jarní svátky, svátek dětí a dušičky.

3.2. *Oslavy českých státních svátků*

Češi slaví jinak. Mezi tři nejčastější státní svátky, které Češi oslavují, patří Vánoce, narozeniny a Velikonoční pondělí. Na prvním místě se umístily oslavy Vánoc. Na druhém místě se umístily narozeniny a na třetím místě se umístilo Velikonoční pondělí. Zbývající svátky naprostá většina českých občanů neslaví vůbec, ale pouze si je připomínají.⁸

---

⁸ *Vztah Čechů ke státním svátkům* [online]. [cit. 2017-07-28]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a855/f9/100721s_ov71030.pdf

4. Sociální rovina

K pochopení situace a postojů Vietnamců druhé generace žijící v České republice je nezbytné se také alespoň stručně zastavit u vnímání rodiny ve Vietnamu a hodnoty vzdělání v této společnosti – protože tyto dva aspekty jsou určující pro první generaci Vietnamců žijících v České republice a významně ovlivňují generaci druhou.

4.1. Rodina

Nejvýraznějším kulturním znakem je velice silná rodinná vazba. Rodinu tvoří většinou více generací. V takto veliké rodině dochází většinou k nedostatku soukromí, což je ale pro Vietnamce přirozené. M. Jirasová (2005, s. 379) zmiňuje „Sepětí s tradičními hodnotami, význam rodiny a úcta ke starším lidem je to, co Vietnamci v naší společnosti postrádají.“ Vietnamci první generace často nemohli žít v České republice se svojí širší rodinou, a tak z důvodu pracovní vytíženosti svěřují své děti většinou českým chůvám, které samy děti nazývají „babičkami“. Rodiče a děti se většinou schází až k večeru, kdy jedí u stolu pohromadě večeři. Podávají se nejčastěji vietnamské pokrmy, které se jí z malých misek hůlkami. Vietnamci jsou většinou zvyklí jíst 3 teplá jídla denně a se studenou večeří by se nespokojili. Nejmladší účastník večeře má za povinnost vybídnout ostatní k jídlu. Začíná oslovovat většinou od nejstaršího účastníka nebo začíná vzácnějším hostem. Většinou je na ženách, aby po každém jídle umyly nádobí.

4.2. Vzdělání

4.2.1. Úcta k učitelům a jeho postavení ve společnosti

Ve vietnamských rodinách mají úctu k učitelům a ke vzdělání. P. Müllerová (2008, s. 144) „Vietnamská společnost si odedávna vážila učitelů a vzdělaných lidí vůbec. Přestože nikdy v historii nebyli učitelé výborně placeni, vždy se těšili velmi dobrému společenskému postavení (a to platí dodnes).“ Rodiče vedou děti k úctě učitele. České třídní učitele by nemělo překvapit, pokud dostanou od vietnamského dítěte dárek. Je to běžný projev úcty. Touha vietnamských rodičů v ČR je taková, aby dítě dosáhlo, co nejlepších studijních výsledků, aby se děti mohly dostat na lepší pracovní pozice, než měli možnost oni. I. Vasiljev (2006, s. 119–120)

4.2.2. Vzdělávací systém ve Vietnamu

„Základy moderního školství ve Vietnamu byly položeny v roce 1945, kdy severní Vietnam získal samostatnost.” H. T. P. Phung (2006, s. 132) Tedy vietnamské školství je poměrně mladé. I dnes se potýká stále s mnoha problémy: nízká úroveň pedagogiky, vědy atd. Začátkem roku 1979 se začala realizovat velká reforma školství. V roce 1986 byla realizace školské reformy přehodnocena podle nových politických strategií a byla rozšířena na celý školský systém. Celá část Vzdělávacího systému se ve Vietnamu opírá o příspěvek H. T. P. Phung (2006, s. 129–140). Do jeslí chodí děti od tří měsíců do tří let a jsou rozděleny do skupiny podle věku. Do školky chodí děti od 3 let do 6 let. Školka má stejný úkol jako jesle, a to je vychovávat děti a pečovat o ně. Po školce děti nastupují na povinnou školní docházku, která trvá pět let. Na konci 5. třídy skládají děti závěrečnou zkoušku. Většina dětí poté přechází na 1. stupeň střední školy, kde jsou přijímáni žáci od věku 11 let, kteří absolvovali základní školu. Trvá 4 roky a na konci 9. třídy se skládá závěrečná zkouška. Po ukončení se pokračuje na 2. stupni nebo se přechází na střední odborné školy, učiliště nebo jdou do práce. Druhý stupeň přijímá žáky od 15. let. Podmínkou je úspěšně složit 1. stupeň střední školy a udělat zkoušku na 2. stupeň. Tato zkouška je velice náročná a malé procento žáků ji zvládne udělat. 2. stupeň trvá 3 roky a na konci 12. třídy se koná maturitní zkouška. Místo 2. stupně děti mohou přejít na střední odborné školy (tříletý nebo čtyřletý program). Po úspěšném absolvování 2. stupně a maturitní zkoušky mohou pokračovat na bakalářském studiu, které je na 3 roky. Bakalářské studium se ve Vietnamu a v ČR velmi liší. Ve Vietnamu existují školy, na kterých se studuje jen bakalářské studium a tyto školy nazýváme „vyšší odborné školy”. Na vysoké škole lze studovat pouze magisterské studium. Přijímací zkoušky na bakalářské studium se velmi liší od přijímacích zkoušek na magisterské studium. Existují různé magisterské programy na 4, 5 nebo 6 let. Medicína je na 6 let, technický obor na 5 let a pedagogický obor je na 4 roky. Následuje doktorandské studium, které ale mnoho Vietnamců nestuduje. Délka studia se liší podle formy (prezenční, kombinované nebo dálkové).

4.2.3. Vietnamské děti na základních školách v ČR

Vietnamské děti jsou na českých školách fenoménem už několik let. V roce 2004 probíhal výzkum integrace dětí a mládeže cizinců v ČR. Ředitelé a učitelé základních škol

identifikovali čtyři propojené okruhy problémů ve vzdělání dětí cizinců. Těmito problémy je jazykový handicap, nesouvislá školní docházka, komunikace s rodiči a nedostatek informací a metodologické podpory. Jazyková otázka je z logiky věcí ta hlavní. „Nejkritičtější skupinou jsou děti do 10 let, které začínají se školní docházkou v ČR bez znalosti jazyka a bez možnosti praxe v rodině.“ J. Černík (2006, s. 173) Standardní způsob, který české školy používají, je zařazení žáka do nižšího ročníku. Jako doplňkové možnosti, aby se eliminoval jazykový handicap, je doučování mimo běžnou školní výuku. Druhým jmenovaným problémem byla komunikace s rodiči. V případě vietnamské komunity je v Praze zažitá praxe mediátora⁹. Jeho funkcí je zprostředkovat oboustranně komunikaci mezi rodičem a školou. Problémy se školní docházkou mají spíše žáci z bývalého SSSR. Vietnamské děti jsou v tomto ohledu bezproblémové. S nedostatkem informací a metodologické podpory se vypořádávají školy tak, že vytvářejí své vlastní metody nebo zkoušejí různé učebnice. J. Černík (2006, s. 169–176)

Pomoci s češtinou mohou dětem i tzv. paní na hlídání. Tráví s dětmi většinu jejich volného času, protože rodiče jsou časově vytížení. Většina těchto žen se stává časem doslova členem rodiny. Vietnamské děti jsou tak od malička ve styku s českou kulturou a jazykem. Zde se začíná objevovat základ odlišných vztahů budoucí generace Vietnamců. J. Slezáková (2005, s. 400)

4.2.4. Pracovní kariéra

Vzdělání Vietnamci chápou jako bránu k dobrému životu a zaměstnání. Rozdílem oproti západnímu chápání je, že jen některé obory jsou pro Vietnamce důležité. Specializují se především na ekonomické a technické obory. Stále preferují a vyhledávají obory a povolání, která se těší ve Vietnamu společenské prestiži. M. Jirasová (2005, s. 382–388)

4.2.5. Neformální vzdělání

Rodiče vietnamských dětí kladou veliký důraz na vzdělání, a proto děti dosahují i nadprůměrných výsledků. Tak je vidí i majoritní společnost. Vietnamští rodiče neradi pouštějí své děti na organizované a pravidelné a volnočasové aktivity. Děti vietnamského původu mají méně volného času. Učí se více než české děti, nechodí ven, stráví mnoho času na internetu. Bohatší rodiny platí dětem doučování a kroužky. Můžeme se setkat často s tím, že děti pomáhají

---

⁹ prostředník, zprostředkovatel

doma. Je patrné, že zájem o neformální vzdělání stoupá. Z rodinné iniciativy pravidelně navštěvují velkou škálu kroužků, komunikace zde probíhá v českém jazyce. Pro rodiče je ale prvořadé formální vzdělání jejich dětí. Po zvládnutí formálního vzdělání nastává čas pro vzdělání neformální. Důležitý předpoklad je ale zvládnutí českého jazyka a podpora rodiny. Záleží velice na míře jazykové kompetence dítěte.¹⁰

---

¹⁰ Co ukázal výzkum o vietnamských dětech a mládeži. In: *Na křižovatce kultur, aneb, Romové, Vietnamci a Číňané mezi námi*. Praha: NIDM – Národní institut dětí a mládeže, 2010. ISBN 978-80-86784-91-5.

5. Metodologie

V metodologické části jsem vycházel především z knihy od Keith F. Punch: *Základy kvantitativního šetření* z roku 2008. Praktická část bude vycházet z kvantitativního výzkumu. Podstatou kvantitativního výzkumu je zkoumání vztahů mezi proměnnými. „V kvantitativním výzkumu se realita zachycuje pomocí proměnných, jejich hodnoty se zjišťují měřeními a primárním cílem je nalézt, jak jsou proměnné rozloženy, a zvláště jaké jsou mezi nimi vztahy a proč tomu tak je.” K. F. Punch (2008, s. 12). Šetření bude malého rozsahu, průřezové, založené na sledování jednotlivých osob jako jednotce analýzy a bude prováděno pomocí dotazníků vyplněných respondenty. Šetření malého rozsahu znamená, že výzkumník je limitován zdroji, a proto je omezen v rozsahu a velikosti šetření. Nejdůležitější předností kvantitativního šetření jako výzkumné strategie je široká pružnost a aplikovatelnost.

5.1. *Východiska a hypotézy výzkumu*

Pozadí úvah nastiňuje teoretická část, empirická část chce ověřit, doplnit či vyvrátit teze teoretické části. Chci se zaměřit na všechny 4 studované roviny: psychologickou, kulturní, jazykovou a sociální, protože všechny vypovídají o postavení Vietnamců druhé generace v České republice i o jejich identitě a vnímání vietnamské kultury a všechny nabízejí otázky k ověření a prozkoumání aktuálního stavu.

Celkově předpokládám výraznější vliv české kultury na postoje druhé generace Vietnamců žijících v ČR, aspiraci žít západním životním stylem, například odklon od tradičních vietnamských rituálů a náboženství nebo účast na populárních svátcích typických pro Českou republiku. Odhaduju vysokou prestiž vzdělání v rodinách druhé generace Vietnamců i zvažované životní strategie v souladu s českou většinovou společností a jiné pracovní uplatnění, než tomu je u Vietnamců první generace žijící v ČR.

5.2. *Cíle výzkumu a výzkumné otázky*

V návaznosti na formulování výchozích úvah a výzkumných problémů a hypotéz, jsem si stanovil hlavní cíl a specifické cíle výzkumu. Hlavním cílem výzkumu je získat vybraná aktuální empirická data týkající se identity Vietnamců druhé generace žijící na území České republiky. Specificky sleduju:

- a) vnímání sebe sama na rozhraní dvou kultur: hlásí se spíše k české či vietnamské identitě, změnil se tento postoj od dětství, cítili tlak rodičů v prosazování vietnamských hodnot a kultury, zažívali rozepře s rodiči ohledně „dvojích“ pravidel, následují v neverbální komunikaci spíše české či vietnamské vzory, jak vnímají pojem „banánové děti“ a zda zažili ze strany Čechů xenofobní chování?
- b) jazykovou vybavenost: do jaké míry ovládají oba jazyky, který jazyk více používají, jak se jazyky naučili a zda museli díky větší jazykové vybavenosti tlumočit rodičům?
- c) vztah k tradičním rituálům versus používání moderních médií: jaké české i vietnamské svátky znají, dodržují, jaké náboženství vyznávají, do jaké míry integrují oltář do svého života – typický vietnamská rituál, jaká média sledují?
- d) životní strategie: postoje ke vzdělání a pracovnímu uplatnění (jakým způsobem probíhalo rozhodování o vzdělání v rodině, jaké vzdělání a výchova byla uplatňována, na jaké pracovní uplatnění tato generace aspiruje, preference přátel a místa pro život?)

5.3. *Metoda výzkumu a technika sběru dat*

Výzkum byl realizován kvantitativním způsobem za pomocí strukturovaného dotazníku formou on-line dotazování. Tuto metodu jsem zvolil, protože on-line dotazování umožňuje rychlý a uživatelsky příjemný sběr dat, kvantitativní metoda nabízí kvantifikační metody ověřování hypotéz, reprezentativnost, reliabilitu a validitu získaných dat. Reliabilita „obecně znamená stabilitu odpovědi. Chceme používat takové otázky, které vedou ke stabilním odpovědím, a to závisí částečně na tom, zda otázky mohou být konzistentně a bez větší námahy zodpovězeny použitím škál a otázek s alternativními odpověďmi.“ K. F. Punch (2008) Validita obecně znamená, že data reprezentují, co si myslíme, že mají reprezentovat. Zahrnuje to také

problém, zda jsou respondenti schopni odpovědět na položené otázky. K. F. Punch (2008) Z tohoto důvodu jsem realizoval pilotní fázi, jak uvádím dále.

Dotazník byl naprogramován a uložen na mnou spravované webové stránce a respondentům byl zaslán odkaz s přístupem k dotazníku. Spolu s informativní zprávou (týkající se představení a účelu výzkumu, instrukcí, časového rámce vyplnění a poděkování). Sběr dat byl realizován v období mezi 21. 7. - 29. 8. 2017. Vyplnění dotazníku bylo anonymní a dobrovolné, nehonorované a v českém jazyce. Pro vyplnění dotazníkového šetření byl zvolen český jazyk, protože jsem předpokládal, že 2. generace Vietnamců tento jazyk ovládá lépe. Jistotu mi dávala podmínka výběru respondentů o absolvování minimálně 2. stupně české základní školy. Finální verze dotazníku měla podobu strukturovaného dotazníku s převahou uzavřených otázek a několika otevřenými otázkami. Otázky byly vytvořeny na základě studia a tezí teoretické části.

Před samotnou realizací byla provedena tzv. pilotní fáze, kde jsem nechal dotazník vyplnit 5 respondenty na zkoušku. Pilotní fáze trvala jeden den (15. 8. 2017) a výběr respondentů byl identický jako ve fázi reálného sběru dat. V pilotní fázi jsem sledoval srozumitelnost dotazníku pro respondenty, relevanci otázek, potřebnost tzv. filtrů neboli úrovní strukturace dotazníku a čas potřebný k vyplnění dotazníku. Také jsem kontroloval technickou správnost dotazníku, tedy, zda správně funguje načítání dotazníku do databáze apod. Pilotní fáze pomohla upravit podobu dotazníku, 2 otázky nebyly zařazeny plně logicky, došlo také k doplnění jedné otevřené otázky (tedy otázky s volným zápisem odpovědi).

5.4. *Zkoumaný vzorek*

Pro relevantní kvantifikaci a správné statistické zpracování jsem stanovil minimální počet respondentů 100, počítal jsem však s tím, že někteří oslovení respondenti se průzkumu nezúčastní, návratnost jsme odhadovali na cca 60 % – 70 %, a proto jsem celkem oslovil 155 respondentů. K mému příjemnému překvapení se ukázalo, že výzkumu se ochotně a ihned v daném časovém období účastnilo 120 respondentů (návratnost 78%), což si vysvětluju zájmem o tematiku, relevancí problematice identity Vietnamců druhé generace. Někteří se dokonce v rámci otevřené otázky v dotazníku ptali, zda by mohli výsledky výzkumu vidět, zda budou někde sdíleny či zveřejněny. Respondenti byli vybráni z mé vlastní databáze kontaktů (získané mnoholetým pohybem ve Vietnamské komunitě žijící v České republice), a to dle těchto kritérií, definující relevantní zkoumanou skupinu: Vietnavec/Vietnamka žijící v České

republike, věk od 15 do 25 let, narozen/a v ČR nebo absolvoval/a celý 2. stupeň české základní školy a ekvivalentů v českém vzdělávacím systému.

Z celkového počtu respondentů bylo 36 % mužů, 64 % žen. Nejvyšší podíl respondentů byl ve věku 23–25 let (52 %), následuje věková skupina 19–22 let (27 %) a početně třetí byla definovaná skupina respondentů ve věku 15–18 let (21 %). Drtivá skupina respondentů uvádí rodinný status jako svobodný/svobodná (94 %), což jsme vzhledem k věku očekávali, pouze 5 % uvádí manželský svazek.

Největší část respondentů žije v Praze (57 %) a z toho 31 % má v Praze trvalý pobyt. Můžeme z toho usuzovat, že většina z nich žije v Praze, kvůli studiu na vysoké škole. V jiných krajích se procento nárůstu žijících Vietnamců neobjevilo.

63 % Vietnamců druhé generace žijící v České republice ve věku 15–25 let v současné době studuje, třetina má ukončené vysokoškolské vzdělání, ostatní studující absolvují střední školu s maturitou a je pravděpodobné, že se budou ucházet o vysokoškolské studium. Nejvyšší podíl z dalších možností ekonomického statusu vykazuje s 10 % status osoby samostatně výdělečně činné (tzv. OSVČ). Je zřejmé, že pro druhou generaci Vietnamců žijících v České republice je vzdělání významným prvkem a lze očekávat, že ve svém pracovním životě se v budoucnu odchýlí od vzorů svých rodičů a budou hledat jiné pracovní uplatnění a získávat jiný ekonomický status než jako osoba samostatně výdělečně činná v oblasti prodeje jídla, oblečení, elektroniky apod. jak jsme zvyklí vidat u Vietnamců první generace.

70 % oslovených se narodilo v České republice, 23 % narodilo ve Vietnamu a 6 % v Německu, jako rodné místo se objevilo i Rusko. Většina (75 %) Vietnamců druhé generace žijících v České republice má české i vietnamské občanství. 14 % má jen vietnamské a 11 % jen české občanství.

5.5. *Analýza výzkumu*

H. Jeřábek (1993) shrnuje principy statistických metod analýzy dat v kvantitativním výzkumu. Ve statistické analýze identifikujeme proměnné. Rozlišujeme nezávislé a závislé proměnné. Nezávislé proměnné mohou být kontrolované, závislé proměnné jsou výstupní proměnné. Analýza dat závisí na tom, na jaké škále proměnné měříme. Statistické metody analýzy dat poskytují popis sumarizace dat a charakteristiku zkoumaných skupin. Lze také využít principy inferenční statistiky, kdy zkoumané jevy dáváme do souvislostí, hovoříme o jednorozměrné, dvourozměrné a vícerozměrné analýze. Pro naše účely postačí základní

sumarizace dat, eventuální základní korelace jevů. Výsledky výzkumu jsem zpracoval pomocí Excelu.

6. Výsledky

6.1. *Psychologická rovina*

V teoretické části jsem poukázal na to, jak je důležitá otázka vlastní identity, a proto jsem se jí zabýval i v praktické části. Více než polovina (53 %) se cítí být více Čechy a 47 % se cítí být více Vietnamci. Zajímavá pro nás tedy byla otázka, jestli se v dětství identifikovali spíše s opačnou národností. Respondenti se přiklonili k variantě, že v dětství se cítili být více Čechy, a to až ze 62 %. To může být způsobeno tím, že v dětství si tolik odlišnost od majoritní společnosti neuvědomovali. Další možností je, že s narůstajícím věkem si všímají více odlišných znaků (morfologické a fyziologické znaky), které je odlišují od Čechů. Tento jev může být také spojen s xenofobií, kde kvůli těmto znakům nemusí být úplně přijímáni, a proto se cítí být více jako Vietnamci. Podle souhlasných odpovědí se setkala s xenofobií a rasismem (popřípadě rasovým násilím, rasovou diskriminací) až 58 % dotázaných a 31 % z nich se spíše nebo určitě nesetkalo s tímto jevem. Sledoval jsem také podobu zažité xenofobie. Nejvíce respondentů čelilo slovnímu napadení (86 %), poté posměchu (78 %) a 28 % zažilo upřednostnění Čechů stejné kvalifikace či výkonu při práci/brigádě/testech ve škole. Fyzické napadení zažilo 13 % respondentů a sexuální harašení 10 %. Dostalo se mi i odpovědi: “Policie nezatkla 2 chlapy, kteří nám v obchodě zničili hračky. Za přítomnosti mé rodiny policie radila mužům, jak mají lhát u soudu a co říkat, aby byli nevinní. V té době jsem neuměla česky, nedokázala jsem mluvit, ale rozuměla jsem jim. Od toho dne jsem všechny Čechy nenáviděla, protože policie by měla být férová, ale i když ona je rasistická, nedivím se, že ostatní Češi jsou také rasisté.”

V otázkách psychologické roviny jsem se zabýval také kulturními hodnotami. Většina 2. generace zde žijících Vietnamců se ztotožňuje s českou kulturou (67 %). Menší podíl se ztotožňuje s Vietnamskou kulturou (33 %). Zajímavostí tedy je, že 47 % respondentů se cítí být spíše Vietnamci, ale pouze 33 % z nich se ztotožňuje s vietnamskou kulturou. Z toho vyplývá, že je možný střet dvou kultur, kde 1. generace Vietnamců zde žijících trvá na hodnotách vietnamské kultury a kde 2. generace tíhne spíše k západním vzorům. Tato skutečnost se potvrzuje například také v přijetí norem neverbální komunikace. Průzkum ukázal, že 85 % respondentů se dívá lidem při komunikaci do očí, tak jak je běžné v České republice, pouhých 5 % oslovených respondentů se nedívá. Zde tedy můžeme vidět asimilaci k české majoritní společnosti.

Nabízí se otázka, zda se Vietnamci druhé generace žijící v České republice dostávají s rodiči do konfliktu? 63 % respondentů uvádí rozepře s rodiči kvůli hodnotám kultury a společnosti, pouze 26 % se určitě nebo spíše nedostal do konfliktu. Mezi nejčastější rozepře mezi rodiči a 2. generací (otázky týkající se české a vietnamské kultury) patří vztahy. To se týká především výběru partnerů. Čeští partneři nejsou pro většinu rodičů vhodní, protože by si představovali partnera vietnamské národnosti. Myslí si, že Češi nedokáží pochopit některé vietnamské tradice a nelíbí se jim, že mají jiné hodnoty. O Vietnamských dívkách si myslí, že budou úslužné, hodné, milé a pečující manželky. O českých dívkách většinou mluví jako nestálých partnerkách, neúslužných atd. Respondenti zmiňovali i problémy v pochopení svých vztahů s kamarády. Dalším častým konfliktem bylo studium (škola, známky, vzdělání, ...), které jsme předpokládali, a proto se této otázce věnujeme podrobněji dále. Tento problém si můžeme ukázat i na příspěvku z Přiznání Vietnamců: „Menší rada pro ty, co se teď budou rozhodovat na vysokou. Pokud jste si 100 % jistí nějakou školou nebo prací nebo čímkoliv, co chcete dělat nebo čím být, nenechte se ukecat rodiči. Já se z respektu k nim rozhodla tak, jak oni chtěli a v podstatě vzdala se svého snu a hodně lituji. Prostě nemůžeme žít tak, jak oni řeknou. Ne vždycky.“¹¹ Méně početné, ale i přesto vícekrát zmíněné odpovědi se týkaly tradic (pověry, horoskop), chození večer s přáteli, popřípadě přespávání u přátel, životního stylu, svobodné vůle, budoucnosti v kariéře a role ženy ve společnosti. Zajímá mě také, zda rodiče dbají více na hodnoty své kultury, než by dbali ve Vietnamu. Třetina Vietnamců první generace dle svých dětí více dbá na hodnoty své kultury, 43 % si myslí, že se chovají stejně, pouhá čtvrtina na hodnoty Vietnamu více nedbá.

Co říká 2. generaci pojem „banánové děti“? Naprostá většina (94 %) tento pojem zná a pouhá 3 % nezná tento pojem vůbec. A co si pod tímto pojmem představují? Většina odpověděla stejně, ať se jedná o metaforu na základě vnějšího vzhledu nebo na základě dvou kultur. Zajímavostí je, že několik respondentů odpovědělo stroze, že toto pojmenování znamená, že „jiní“. V odpovědích se také objevilo „Rasistické pojmenování?“ ale i „Jsme skutečně jako banáni. Venku žlutí, vzhledově Asiati, ale uvnitř bílí. Nelíbí se mi toto označení, přijde mi až moc jednoduché. Myslím si, že i Vietnamci 2. generace jsou combo vietnamské a české kultury. Necítím se uvnitř 100 % bílá a spousta Vietnamců také ne. Takže když už banán, tak asi zralejší, chápej, uvnitř nahnědlý.“

---

¹¹ *Přiznání Vietnamců* [online]. [cit. 2017-08-01]. Dostupné z: www.facebook.com/PriznaniVietnamcu

6.2. *Jazyková rovina*

2. generace ovládá ze 71 % lépe český jazyk než vietnamštinu, 27 % ovládá oba jazyky stejně a 2 % ovládá vietnamštinu lépe než češtinu. Těch, kteří používají více český jazyk je 70 % a těch, co používají češtinu i vietnamštinu stejně je 26 %. 4 % respondentů používají více ve všedním životě vietnamštinu.

Nabízí se otázka bilingvismu, kde jsem dopěl k závěrům v kontextu s teoretickou částí, že druhá generace Vietnamců žijících v České republice je dle teze J. Macnamara bilingvní, zatímco podle L. Bloomfield se takto označit nedá. Většina Vietnamců 2. generace umí vietnamský jazyk a cítí se být z větší části bilingvní (84 %). Na otázku, jestli jsou bilingvní (čeština a vietnamštinu) odpovědělo určitě ano 53 % dotázaných. Spíše ano (31 %); ani ano, ano ne 8 %; spíše ne a určitě ne zbylých 9 %. Důležité tedy bylo zjistit, jak na tom jsou s psanou vietnamštinou. Pouhých 35 % dokáže psát s vietnamskou diakritikou a 14 % si spíše myslí, že dokáže psát s vietnamskou diakritikou. Respondenti, kteří neumí psát s vietnamskou diakritikou je v součtu odpovědí spíše neumí a rozhodně neumí 49 %. Z toho vyplývá, že respondenti se i přes neúplnou znalost vietnamské psané formy považují za bilingvní. Myslím si, že tímto splňují kritéria pro označení za bilingvní dle J. Macnamara.

A od koho se naučili vietnamsky psát? Většina se hlásí k samostudiu (38 %), od rodičů se učilo 35 % a od kamarádů 18 %. Dalšími třemi nejčastějšími možnostmi bylo: ve škole ve Vietnamu (14 %), v kurzech (14 %) anebo že jazyk neovládají (16 %). Podle J. Kocourka (2006) jsme se dozvěděli, že dítě často funguje při komunikaci s úřady nebo ve škole jako překladatel. A mě zajímalo, jak tomu ve skutečnosti je. První otázkou bylo, jestli se dokáží rodiče sami domluvit na úřadech. Metodou top2box souhlasilo 51 % dotázaných že určitě ano nebo spíše ano. 36 % zvolilo možnost spíše ne a určitě ne. Zbytek 16 % odpovědělo ani ano, ani ne. Z toho můžeme usoudit, že starší generace Vietnamců ovládá na určité úrovni český jazyk. Bylo tedy zajímavé zjistit, jestli i přesto přenášeli v dětství větší odpovědnost na ně. Skoro 2/3 dotázaných zvolilo odpověď určitě ano a spíše ano. Nesouhlasných odpovědí bylo 24 %. Závěrem lze tedy souhlasit s existencí různých úrovní bilingvismu: z výzkumu vyplývá, že i ti Vietnamci první generace, kteří se domluví česky, přenášeli v dětství na naše respondenty odpovědnost za komunikaci s českými úřady, a tedy je jejich schopnost hovořit oběma jazyky jistě na horší úrovni, než vykazují Vietnamci druhé generace. Skutečnost dokresluje také fakt, že respondenti, tedy Vietnamci druhé generace, mají, jak říkají, mezi přáteli více Čechů než

Vietnamců (toto uvádí 71 % oslovených), což s určitostí neplatí o generaci jejich rodičů. Zde opět vidíme významný rozdíl mezi těmito generacemi. Vietnamci druhé generace i díky svým českým kamarádům ovládají výrazně lépe češtinu a pokud tedy připustíme, že jazyk je důležitým nositelem kultury, je zřejmé, že Vietnamci druhé generace se celkovým porozuměním českému prostředí vzdalují svým rodičům.

6.3. *Kulturní rovina*

V kulturní rovině jsem začal tématem oslav vietnamských svátků. Většina (83 %) Vietnamců druhé generace slaví vietnamské svátky. Minimální procento z nich svátky neslaví, nebo spíše neslaví (7 %). Můžeme tedy říci, že Vietnamci v České republice stále udržují vietnamské tradice a nezapomínají na ně. Stále si snaží udržet svoji kulturu. Jaké vietnamské svátky a obřady 2. generace zná? Nejčastější vietnamský svátek, který respondenti znají, je Nový rok (oslavý nového roku respondenti většinou zapisují v dotazníku v češtině) a všechny jako ekvivalenty: Tet, Tét, Nový lunární rok, Čínský nový rok, Nam moi atd. Při sledování správného používání vietnamské diakritiky se nám ukázalo, že respondenti nejčastěji píšou slovo „tet“ bez vietnamské diakritiky. Nepovažují však tuto skutečnost jako důkaz neznalosti správné diakritiky, ale jako parametr on-line dotazování. Z vlastní zkušenosti s online komunikací s vietnamskými i českými přáteli víme, že lidé mají, na rozdíl od psaní na papíře, tendence psát rychle, zkratkovitě, i bez diakritiky. Jako druhý nejčastější svátek se umístily svátky podzimu (Tet trung thu, Tét trung thu, Trung thu, Den dětí, ...). Dále si vzpomněli na jubileum úmrtí předků (Gio ong ba, Giỗ ông bà, výročí, Výročí úmrtí předků, ...), Den žen (Ngày quoc te phu nu, Ngày phụ nữ) a Den matek. Zajímavostí je, že se v odpovědích týkajících se vietnamských svátků objevily i Vánoce. Je možné, že dotazovaní jsou z křesťansky založené rodiny, kterých je ve Vietnamu nezanedbatelné procento. A jaké české svátky a obřady znají? Tato otázka byla otevřená. Nejvíce dotazovaných odpovědělo, že znají Vánoce. V těsném závěsu Velikonoce a na třetím místě se umístil Nový rok. Dalšími svátky, které znají, jsou Dušičky a Upálení mistra Jana Husa. V další otevřené otázce jsme zjišťovali, jaké svátky slaví. Nejčastěji slaví Vánoce, k nimž se hlásí většina oslovených a je tak pro Vietnamce druhé generace žijících v České republice nejvýznamnějším převzatým svátkem. Druhým slaveným je Nový rok, ke kterému se hlásí skoro polovina oslovených. Velikonoce jsou poslední častěji převzatý svátek, nicméně jej slaví méně než čtvrtina oslovených.

Do kulturní roviny spadá také náboženství. Nadpoloviční většina Vietnamců druhé generace žijících v České republice (56 %) jsou ateisté, 16 % z nich vyznává buddhismus a 10 % věří na kult předků. Přínosné je pro nás porovnání s rodiči, kde zhruba polovina (51 %) jsou budhisté a 30 % z nich věří v kult předků. Za zmínku stojí i 11 % skupina ateistů. Má z nich ale většina doma oltář? 95 % respondentů uvádí, že ano. Pouhých nepatrných 5 % doma oltář nemá, což může být skutečností, že někteří respondenti studují a bydlí mimo svůj domov. Zde tedy dochází k jasnému střetu dvou kultur a mezigeneračním rozporům. Zatímco Vietnamci první generace jsou většinově věřící (pouhých 11 % ateistů) a jejich děti se za ateisty považují v 56 % případů, oltář má doma drtivá většina oslovených – jsou tedy každodenně vystaveni vlivům spojených s rituály víry.

Oltář je tedy důležitá součást vietnamské kultury, kterou si Vietnamci přinesli s sebou do Čech. Pokud se zrovna nic neslaví, víme z teoretické části i vlastní zkušenosti, že na oltáři je umístěno více předmětů, než dotazovaní uváděli. Oslovení zmiňovali jen příklady předmětů, rozhodně ne podobu úplných tradičních oltářů. Nejčastěji referovali fotografie a vonné tyčinky (huong). To si nevysvětluju neznalostí, ale množstvím předmětů na oltáři a snahou uvést typické příklady. Občas někteří uvádí také malé skleničky, ovoce, nádoby na tyčinky, květiny, láhev alkoholu, svíčky, vodu, peníze apod. Další významná otázka se týká toho, co přináší na oltář, pokud slaví například jubileum výročí úmrtí rodičů, respektive prarodičů. Nejpočetnější odpovědí bylo ovoce, druhou nejčastější odpovědí bylo jídlo a třetí alkohol, což jsou, jak víme z teoretické části, typické dary. Dále se objevovaly peníze, květiny a voda.

Zajímá se dnešní druhá generace o vietnamskou kulturu? Více jak polovinu (66 %) zajímá vietnamská kultura, 21 % odpovědělo ani ano ani ne a 13 % spíše nezajímá nebo vůbec nezajímá vietnamská kultura. Kde se ale 2. generace dovídá o vietnamské kultuře? V této otázce mohli respondenti uvést více odpovědí. Většina z nich se dozvídá o vietnamské kultuře na internetu v češtině (55 %), druhou nejpočetnější odpovědí bylo sledování dění na internetu ve vietnamštině (34 %) a třetí „sleduji vietnamskou televizi“ (31 %). Českou televizi s pořady, kde se dozvídají o vietnamské kultuře, sleduje 22 % respondentů. Méně pak získávají informace z tištěných médií, česká média o vietnamské kultuře čte 24 % oslovených a vietnamská media pak pouze 16 %. Nejméně častým zdrojem informací o vietnamské kultuře jsou považovány blogy: blogy v češtině čte 22 % oslovených a ve vietnamštině 14 %. Z toho také vidíme, že Vietnamci druhé generace čtou a sledují více média v českém jazyce, což nám koreluje s popisovanou vyšší znalostí češtiny proti vietnamštině. Zdánlivý rozpor vidím výše při

sledování televize, nicméně to je způsobeno menší měrou pořadů o vietnamské kultuře v české televizi.

Dalším zajímavým zjištěním je také téma popularity tištěných médií. Ptali jsme se, zda rodiče (tedy první generace Vietnamců žijících v České republice) i respondenti (tedy druhá generace Vietnamců žijících v České republice) čtou dostupná tištěná média ve vietnamštině (jako například *Tuần Tin Mới* a *Thế Giới Trẻ*). Většina Vietnamců první generace čte stále tato tištěná média (69 %), zatímco u Vietnamců druhé generace pouze 8 %. Z toho vyplývá, že tištěná média zanikají, mladí Vietnamci upřednostňují digitální podobu zpráv (toto však bude globální fenomén) a také to odpovídá zmíněné nižší úrovni znalosti psané vietnamštiny.

6.4. *Sociální rovina*

Jak jsem naznačoval v teoretické části, rodina patří mezi priority Vietnamců. Proto jsem se zaměřil na rodinné uspořádání a vliv rodiny na vzdělání Vietnamců 2. generace. Jak jsem popisoval v teoretické části, ve Vietnamu typicky žije až 5 generací v jedné domácnosti, zatímco v České republice tento trend mizí. Většina respondentů žije v maximálně dvougeneračních domácnostech. Pouze 5 % uvádí vícegenerační soužití, to znamená, že žijí pravděpodobně nejen s rodiči, ale i prarodiči. Proto nás nepřekvapuje, že většina Vietnamců 2. generace v ČR měla tzv. českou chůvu, která nahrazovala vietnamské prarodiče. S tím souvisí i česká gramotnost této generace v porovnání se svými rodiči. 86 % našich respondentů mělo v dětství českou chůvu. Což koresponduje s tezemi dle J. Slezákové (2005). Ve Vietnamských rodinách zdůrazňuje význam vzdělání, a proto je pro nás důležité zjistit, jak se v této oblasti chovají vietnamské rodiny v Čechách. Ze zjištění vyplývá, že většina Vietnamců 2. generace studuje ekonomické obory, které jsou považovány ve Vietnamu za prestižní. Ve vzorku respondentů jsme měli i mladé lidi pod 18 let, kteří studují střední školu se všeobecným zaměřením, nejčastěji gymnázium. Nikdo z respondentů neuvedl studium výučního oboru. Většina respondentů uvádí, že jsou rodiče spokojeni s výběrem jejich školy a volbu přenechali na nich. Domnívám se, že rozhodnutí o volbě nebylo pouze jejich vlastním rozhodnutím, předpokládám, že do výběru školy zasahovali rodiče. Uváděný rozpor si vysvětluju tím, že 2. generace Vietnamců se chce vymezit vůči rodičům, podle západních vzorů, které mimo jiné hlásají individualismus, akcentování vlastní volby a preferencí. Nechtějí se přiznat k tomu, že se za ně někdo rozhodoval. Co se týče budoucího pracovního uplatnění, z analýzy vyplývá, že

tito mladí lidé nemají jasnou představu o konkrétním zaměstnání, ale dle vzoru svých rodičů by se chtěli spíše uplatnit jako osoby samostatně výdělečně činné. Nejvíce z nich uvádí, že by si jako své budoucí povolání chtěli zvolit podnikatele. Většina respondentů uvádí, že jejich rodiče se žíví jako podnikatelé, obchodníci a prodavači.

Jak jsem naznačil v teoretické části i neformální vzdělávání je pro vietnamské rodiče důležité. Z výzkumu vyplývá, že Vietnamci 2. generace v průběhu svého života absolvovali neformální vzdělávání. Nejčastěji zmiňují navštěvování výtvarného kroužku, výuku hraní na klavír a taneční kroužky. Objevují se zmínky o sportovních kroužcích (fotbal a bojové sporty). Úvahu z teoretické části o prvořadosti formálního vzdělání před neformálním potvrzuje citace naší respondentky: „Nesměla jsem, rozptylovalo by mě to od školy. Nyní si platím vlastní – klavír a tanec.”

Druhá generace Vietnamců neaspiruje na to žít ve Vietnamu (z průzkumu vyplývá 72 % Vietnamců 2. generace nechce žít ve Vietnamu) a to i přes to, že Vietnam poměrně často navštěvují. 69 % oslovených Vietnam navštěvuje maximálně jednou za 4 až 5 let (překvapilo nás, že celých 38 % navštěvuje Vietnam každé 2 až 3 roky a 6 % dokonce každý rok). To si vysvětluju tlakem své rodiny, než samotným zájmem o svoji kulturu a zemi. Může to však souviset s tím, že s postupujícím věkem je hledání vlastní identity aktuálnější, kdy návštěva Vietnamu může pomoci uvědomit si otázky vlastní existence.

Závěr

Vietnamská minorita je v České republice již delší dobu usazená, její první a druhá generace se však liší, a to nejen vzhledem k možnostem, které jim pobyt v ČR nabízí, ale zejména vzhledem k vnímání vlastní identity, jazykové vybavenosti, hodnotovému vnímání i ve volbě životních strategií.

První generace vyrůstala a žila v prostředí silně ovlivněném tradičními vietnamskými vzory, jako je vysoká hodnota rodiny a komunitního života, apel na vzdělání, skromnost, pracovitost, ale i víra v nadpřirozené síly a prožívání rituálů. Naopak druhá generace Vietnamců žijících v České republice se narodila do společnosti, kterou můžeme v porovnání s vietnamskou tradiční kulturou označit jako moderní, západní, ateistickou, individualistickou, navíc s úplně odlišnou mateřštinou.

V žádné době se životní styl, podmínky a možnosti neměnily tak rychle mezigeneračně, než je tomu v této době, generace Vietnamců druhé generace žijících na území ČR se musí navíc vypořádávat s odlišnými problémy na cestě k vlastní identitě než jejich rodiče. Výzkumné šetření jasně ukazuje, že tyto dvě generace se od sebe liší, první generace Vietnamců více udržuje prvky vietnamské kultury, žije uzavřeněji ve vietnamských komunitách, snaží se obohatit vnímání svých dětí o tradiční realie své původní kultury. Předpokládáme zde možná nepojmenovaný a skrytý mezigenerační konflikt, z průzkumu totiž vyplývá, že Vietnamci druhé generace nemají příliš zájem o Vietnamskou tradiční kulturu a ztotožňují se více s českým hodnotovým systémem, chtějí žít jako Češi.

Tuto generaci můžeme běžně nazývat „banánové děti,“ protože jsem výzkumným šetřením ověřil znalost a relevanci tohoto pojmu samotnými příslušníky druhé generace Vietnamců žijících v ČR. Banánové děti žijí na pomezí dvou kultur. Doma jsou konfrontováni s tradiční vietnamskou kulturou, ale v běžném životě se střetávají s prvky české kultury a hodnot. Výzkum jasně ukazuje dominantní vliv českého prostředí na hodnotový žebříček Vietnamců druhé generace. Na rozdíl od svých rodičů se považují za ateisty, nedošlo tedy k ovlivnění některým z Vietnamských náboženských systémů, a v této oblasti se výrazně přibližují vnímání Čechů.

Vietnamci druhé generace se plně začlenili do společnosti ve smyslu fungujících sociálních vazeb, mají české kamarády, pohybují se v komunitách přátel, jejichž většinu tvoří Češi. Tím se výrazně odlišují od rodičů, kteří stále v České republice udržují vztahy se svou vietnamskou komunitou.

Vietnamci druhé generace se netají s aspirací žít po vzoru Čechů, ztotožňují se více s českou kulturou a v budoucnu nechtějí žít ve Vietnamu. Zajímavá je skutečnost, že Vietnamci druhé generace navštěvují rodnou zemi svých předků, částečně i sledují dění ve své zemi v médiích, je zde patrná snaha jejich rodičů udržet pojítka s Vietnamem pro své děti.

Významnými faktory přijetí a identifikace s českou kulturou jsou skutečnosti, že tato generace, na rozdíl od jejich rodičů, byla od útlého dětství součástí české majoritní společnosti, navštěvovali a navštěvují české školy i formy neformálního vzdělávání a že většina, jak se potvrdilo ve výzkumu, měla od malička česky hovořící chůvu. Ta je často nejen naučila češtinu, kterou ovládají výrazně lépe než jejich rodiče, ale z důvodu pracovní vytíženosti Vietnamců první generace je částečně i vychovávala, trávila s nimi hodně času. I tento aspekt se dá označit za vlivný v procesu zvnitřnění českých kulturních vzorů.

Tuto generaci můžeme považovat za bilingvní, pokud souhlasíme s názory J. Macnamara a M. Morgensternové o přirozenosti a minimálních kompetencích v jiném než mateřském jazyce. Vietnamci druhé generace žijící v ČR uvádí kompetenci v obou jazycích na úrovni porozumění, psaní ve vietnamštině jim však dělá problémy. Kromě přijetí češtiny jako hlavního jazyka vidíme i snadné přijetí českých kulturních znaků. Příkladem může být akceptování českých přezdivek či jmen. Překvapila mě i témata rozepří této generace se svými rodiči, která opět ukazují na tendence přijímat českou kulturu a vzory za své, jako například zdůrazňování důležitosti vlastního názoru, prosazování vlastní individuality a nezávislosti versus nutnosti žít komunitním životem (po vzoru rodičů), debaty o tradičních vietnamských rituálech a mýtech. Druhá generace Vietnamců žijících v České republice je generací vykazující postoje a hodnoty typické pro západní svět.

Nejvýraznějšími odlišnými mezigeneračními prvky se ukazují postoje k náboženství, rituálům a oslavám. Zatímco generace rodičů těchto Vietnamců se orientuje dle tradičního lunárního kalendáře a slaví tradiční vietnamské svátky, z našeho šetření vyplývá, že Vietnamci druhé generace žijící v ČR slaví i typické české svátky – Vánoce, Velikonoce a Nový rok. Naopak shodně s rodiči zdůrazňuje tato generace důležitost vzdělání a také směřování profesní dráhy či pracovní kariéry do oblastí ekonomických, týkajících se podnikání. Potvrzuje to také domněnku důležitosti dosažení vyššího ekonomického statusu, než dosáhli rodiče v České republice. Vietnamci druhé generace nebudou chtít prodávat ve stánku s potravinami, elektronikou či oblečením tak, jak známe od první generace.

Stejně jako vzdělání a vyšší ekonomický status je pro Vietnamce důležitá rodina. Jak všeobecně víme, tradiční rodina se v moderním západním světě rozpadá či má jiné formy, bude velmi zajímavé, jakým způsobem se v této oblasti bude chovat druhá generace Vietnamců žijících v ČR. Velmi jsem zvažoval zařazení postojů k rodině do výzkumného šetření, nakonec jsem se rozhodl, že této problematice se nebudu věnovat, a to vzhledem k věku respondentů (předpokládám, že aktuálně podobu vlastní rodiny neřeší a jejich postoje k rodině se budou ještě věkem měnit).

Je jednoznačné, že v případě Vietnamců druhé generace žijící v ČR sledujeme proces propojení dvou zcela odlišných kultur a je logické, že tento proces bude dále pokračovat. Podle výzkumu vše směřuje k příklonu k českému způsobu vnímání a života.

Seznam použitých zkratk

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
ČR	Česká republika
ČSSR	Československá socialistická republika
kol.	kolektiv
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
s.	strana
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
tzv.	takzvaný, takzvaně

Seznam použité literatury

BAČOVÁ, Viera. Identita v sociální psychologii. In Výrost, J. – Slaměník I (eds.). *Sociální psychologie*. Praha: Grada, 2008. s. 210–234. ISBN 978-80-247-1428-8.

BLOOMFIELD, Leonard, *Language*. New York: Holt, 1933.

ČERNÍK, Jan. Vietnamští žáci na základních školách: náčrt problémů a přístupů. In: ČERNÍK, Jan, KOCOUREK, Jiří a Eva PECHOVÁ, ed. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: H&H, 2006, s. 169–178. ISBN 80-7319-055-9.

FREIDINGEROVÁ, Tereza. *Vietnamci v Česku a ve světě: migrační a adaptační tendence*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici s Přírodovědeckou fakultou Univerzity Karlovy Praha, 2014. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-174-9.

FRIŠTENSKÁ, Hana. Pojmy xenofobie, rasismus, rasové násilí a rasová diskriminace. In: ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu: multikulturní výchova v praxi*. Praha: Portál, 2008, s. 12–34. ISBN 978-80-7367-182-2.

HRDLIČKOVÁ, Zuzana a kol. Dílčí postřehy o postojích českých učitelů k žákům z Vietnamu, Číny a Mongolska. In: BAREŠOVÁ, Ivona. *Současná problematika východoasijských menšin v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 99–109. ISBN 978-80-244-2645-7.

HYNEK, Jeřábek. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: 1993. ISBN 80-7066-662-5.

JIRASOVÁ, Martina. Perspektivy vietnamských dětí. In: BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ. *Etnické komunity v české společnosti*. Praha: Ermat, 2006, s. 318–339. ISBN 80-903-0867-8.

JIRASOVÁ, Martina. Vietnamští vysokoškoláci v Praze. In: BITTNEROVÁ, Dana, Mirjam MORAVCOVÁ a kol. *Kdo jsem a kam patřím?: Identita národnostních menšin a etnických komunit na území České republiky*. Praha: Sofis, 2005, s. 371–388. ISBN 80-902785-8-2.

KLEIN, Zdeněk. *Atlas sémantických gest*. Praha: HZ, 1998. ISBN 80-860-0921-1.

KNAPPOVÁ, Miloslava. *Naše a cizí příjmení v současné češtině*. Liberec: Tax Az Kort, 2008. ISBN 80-238-8173-6.

KOCOUREK, Jiří a Eva PECHOVÁ. Děti a rodina. In: ČERNÍK, Jan, KOCOUREK, Jiří a Eva PECHOVÁ, ed. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: H&H, 2006, 156–157. ISBN 80-7319-055-9.

KOCOUREK, Jiří. Stručné představení vietnamsko-české komunikace. In: EVA, JANEBOVÁ, ed. *Interkulturní komunikace ve škole*. Praha: Fortuna, 2010, s. 61–73. ISBN 978-80-7373-063-5.

KOCOUREK, Jiří. Vietnamci v České republice. In: TATJANA, Šišková. *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Praha: Portál, 2001, s. 99–105. ISBN 80-717-8648-9.

KOCOUREK, Jiří. Vietnamské dítě a česká škola. In: ČERNÍK, Jan, KOCOUREK, Jiří a Eva PECHOVÁ, ed. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: H&H, 2006, 157–160. ISBN 80-7319-055-9.

MACNAMARA, J. The bilingual's linguistic performance: A psychological overview. *Journal of Social Issues*, 1967, vol. 3, no.2, p.58–77

MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. *Bilingvismus a interkulturní komunikace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-678-3.

MÜLLEROVÁ, Petra. Vietnamské etnikum v České republice. In: *Výchova k toleranci a proti rasismu: multikulturní výchova v praxi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008, s. 134–146. ISBN 978-80-7367-182-2.

NEKVAPIL, Jiří, Marián SLOBODA a Peter WAGNER. *Mnohojazyčnost v České republice: základní informace = Multilingualism in the Czech Republic: basic information*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-581-4.

PECHOVÁ, Eva. Vietnamské tradiční svátky a oslavy. In: ČERNÍK, Jan, KOCOUREK, Jiří a Eva PECHOVÁ, ed. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: H&H, 2006, s. 56–66. ISBN 80-7319-055-9.

PHUNG, Thi Phuong Hien. Poznámky a komentáře k výchově a vzdělání ve Vietnamu – tradice a současnost. In: ČERNÍK, Jan, KOCOUREK, Jiří a Eva PECHOVÁ, ed. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: H&H, 2006, s. 129–140. ISBN 80-7319-055-9.

PUNCH, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.

SLEZÁKOVÁ, Jitka. Vietnamská komunita v Jihlavě: Identita a vztah k české veřejnosti. In: BITTNEROVÁ, Dana, Mirjam MORAVCOVÁ a kol. *Kdo jsem a kam patřím?: Identita národnostních menšin a etnických komunit na území České republiky*. Praha: Sofis, 2005, s. 389–402. ISBN 80-902-7858-2.

VASILJEV, Ivo. Dynamika národních tradic a vlivů nového prostředí v životě vietnamské komunity v České republice. In: ČERNÍK, Jan, KOCOUREK, Jiří a Eva PECHOVÁ, ed. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: H&H, 2006, s. 118–125. ISBN 80-7319-055-9.

VASILJEV, Ivo. *Vietnamština – jazyk na protipólu*. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010. ISBN 978-80-85394-71-9.

Na křižovatce kultur, aneb, Romové, Vietnamci a Číňané mezi námi. Praha: NIDM – Národní institut dětí a mládeže, 2010. ISBN 978-80-86784-91-5.

Internetové zdroje

DO, Thu Trang. [online]. [cit. 2017-08-03]. Dostupné z: www.asijatka.cz

NGUYEN JIRÁSKOVÁ, Duong. [online]. [cit. 2017-08-03]. Dostupné z: <http://blog.aktualne.cz/blogy/nguyen-thi-thuy-duong.php>

Priznání Vietnamců [online]. [cit. 2017-08-01]. Dostupné z: www.facebook.com/PriznaniVietnamcu

Seznam příloh

Příloha č. 1

Otázky kvantitativního výzkumu

Příloha č. 1

Otázky kvantitativního výzkumu

Sociodemografické charakteristiky

- Jakého jste pohlaví?
- Kolik vám je let?
- Váš rodinný stav?
- Jaké je vaše nejvyšší dokončené vzdělání?
- Váš ekonomický status?
- V jaké zemi jste se narodili?
- Jaké máte občanství?
- Ve kterém kraji máte trvalý pobyt?
- Ve kterém kraji žijete?

Psychologická rovina

- S jakou identitou se ztotožňujete?
- Když jste byli malí, cítili jste se více?
- Díváte se lidem při komunikaci přímo do očí?
- Myslíte si, že rodiče dbají více na hodnotách své vlastní kultury, než by na to dbali ve Vietnamu?
- Dostali jste se někdy do rozepře s rodiči kvůli hodnotám kultury?
- Kvůli čemu se dostáváte s rodiči do rozepře (otázky týkající se české a vietnamské kultury)?
- Říká vám něco pojem "banánové děti"?
- Vysvětlete, co znamená pojem "banánové děti"
- Zdá se vám hanlivé označení "banánové děti"?
- S jakou kulturou se spíše ztotožňujete?
- Byli jste v dětství obětí rasismu?
- Zažil jste někdy ze strany Čechů kvůli vietnamskému původu?

Jazyková rovina

- Ovládáte lépe češtinu nebo vietnamštinu?
- Ve všedním životě používáte spíše češtinu nebo vietnamštinu?
- Jste bilingvní (český jazyk a vietnamština)?

- Umíte psát vietnamsky s diakritikou?
- Od koho jste se naučili psát vietnamsky?
- Dokážou se rodiče domluvit sami na úřadech?
- Myslíte si, že na Vás v dětství přenášeli větší odpovědnost při řešení úředních záležitostí?

Kulturní rovina

- Slavíte vietnamské svátky?
- Jaké vietnamské svátky a obřady znáte?
- Jaké vietnamské svátky a obřady slavíte?
- Jaké české svátky a obřady znáte?
- Jaké české svátky a obřady slavíte?
- Jaké náboženství vyznáváte?
- Jaké náboženství vyznávají rodiče?
- Máte doma oltář?
- Jaké předměty máte položené na oltáři?
- Co přinášíte na oltář?
- Zajímáte se o vietnamskou kulturu?
- Kde se dozvídáte o vietnamské kultuře?
- Čtete tištěná média ve vietnamštině?
- Čtou rodiče tištěná média ve vietnamštině?

Sociální rovina

- Nechali rodiče výběr školy na vás?
- Jsou rodiče spokojeni s výběrem vaší školy?
- Jakého zaměření je vaše škola?
- Jakého povolání byste chtěli být v budoucnosti?
- Jakého povolání jsou vaši rodiče?
- Kolik generací vaší rodiny žije s vámi ve společném domě?
- Jste spokojeni s výchovou vašich rodičů?
- Měli jste českou chuť na hlídání?
- Do jakých zájmových kroužků chodíte, nebo jste chodili?
- Většinu vašich přátel tvoří lidé Češi nebo Vietnamci?
- Jste vy osobně v kontaktu s rodinou ve Vietnamu?
- Jak často jezdíte do Vietnamu?
- Chtěli byste žít ve Vietnamu?